

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Första Kammaren. N:o 37.

Måndagen den 12 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 5 i denna månad.

På begäran af herr *Sjögreen* beviljades honom ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från den 16 innevarande maj.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af bankoutskottet i dess memorial n:o 14 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att under innevarande år ett afdelningskontor af riksbanken skall för Vesternorrlands län i staden Hernösand inrättas, under de vilkor och bestämmelser i afseende å lånerörelsen, som bankofullmäktige ega föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har i enlighet med Första Kammarens beslut framställningen om inrättande af ett riksbankskontor i Hernösand blifvit af Riksdagen afslagen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;
Nej—81.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 269, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 131 ja och 69 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 171 ja och 150 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 5, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemstält.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 14, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 11, angående Kongl. Maj:ts nädiga proposition om förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af brännvin, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemstält.

Efter förnyad föredragning af bankoutskottets den 10 och 11 denna månad bordlagda memorial n:o 15, med förslag till ändringar i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemstält och föreslagit.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 10 och 11 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 16, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfven som bestämmelserna angående aflöningsstaten för samma bank.

1—3 punkterna.

Hvad utskottet föreslagit och hemstält bifölls.

4 punkten.

Herr Sandberg: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant mot den nu föredragna punkten, anser jag mig äfven skyldig att för kam-maren redogöra för mina skäl dertill.

I § 62 mom. 2 stadgas för närvarande, att för pröfning åter af diskonterings-, låne- och kreditivansökningar sammanträda styrelserna öfver afdelningskontoren i Göteborg och Malmö alla söckendagar, styrelserna öfver afdelningskontoren i Jönköping, Kalmar, Luleå, Vexjö och Östersund *minst* fyra samt styrelsen för afdelningskontoret i Visby *minst* tre dagar i hvarje vecka. I ordet "minst" kan jag icke in-lägga någon annan betydelse, än att styrelserna öfver nämnda afdel-ningskontor äro pligtiga att sammanträda, så ofta ärendena erfordra det. Om ordet "minst" ej tolkas så, blir det betydelselöst. Derför anser jag en ändring obehöflig. Inom utskottet upplystes, att redan nu händer icke så sällan, att styrelserna öfver dessa mindre afdelnings-kontor sammanträda, utan att hafva något enda ärende att behandla. Om den föreslagna ändringen, att sammanträde skall hållas hvarje söckendag i veckan, blir lag, skulle naturligtvis ett sådant egendom-ligt förhållande komma att ännu oftare inträffa, och följderna deraf skulle utan tvifvel bli den, att antingen skulle styrelserna ofta nog sammanträda utan att hafva ett enda ärende att behandla och proto-kollet således endast innehålla, att icke något ärende inkommit eller också skulle styrelsesammanträden inställas och då bryter man emot reglementet.

Detta är grunden till min reservation och på denna grund yrkar jag här afslag.

Herr Samzelius: Ehuru förevarande reglementsförändring icke synes mig vara synnerligen nödvändig, har likväl, när bankofullmäktige enhälligt förordat densamma, och på samma sätt afdelningsstyrelserna, bankoutskottet trots det vara skäl att gå deras önsknings till mötes. Det är visserligen sant, att hittills gällande stadga icke utgjort hinder för styrelserna att sammanträda oftare än det minsta antal dagar, som der står. Men man kan svårligen på förhand veta, om något ärende skall förekomma, och med den skyndsamhet, som nu erfordras i penningeförhållanden, har det händt att en affär gått ifrån riks-banken, därför att styrelsen icke haft sammanträde. Särskildt har den styrelse, som den förre talaren åsyftade, nemligen styrelsen i Visby, framhållit att der fins en konkurrerande privatbank, som annonserar, att dess styrelse har sammanträde hvarje helgfri dag. För att kunna konkurrera med denna privatbank har man ansett nödigt, att afdelnings-styrelsen sammanträder lika ofta.

Jag anhåller om bifall till nu föredragna moment.

Herr Ericsson: Då jag står på samma linie som herr Sandberg i denna fråga, ehuru jag icke velat reservera mig emot utskottets stora pluralitet, får jag nu förena mig med honom. Jag gör detta så myc-ket mera som det genom denna åtgärd blefve förökade kostnader för

*Tillägg till
mom. 4 af
§ 59 i banko-
reglementet.*

Tillägg till
mom. 4 af
§ 59 i banko-
reglementet.
(Forts.)

alla afdelningskontor. Det är nemligen äfven föreslaget, att semester skall beviljas ledamöter och kostnaden deraf kommer nog att med flere hundra, kanske tusentals kronor efter hand öka utgifterna för hvarje afdelningskontor. Då det förra reglementet ej lägger något hinder i vägen för styrelseledamöterna utan tvärt om bör uppmuntra dem till att hålla oftare sammanträden, om det behöfs, har jag ansett, att ett sådant här bestämdt bud att sammanträda hvarje dag i veckan vore minst sagdt öfverflödigt och för mycket bindande deras verksamhet. Det är ju så, som herr Sandberg sagt, att sammanträden kunna hållas oftare, om det behöfs. Och på sätt han äfven upplyste, hvilket äfven är bevisadt, är det många gånger vid kontoren, som intet sammanträde behöfs. Hvarför skall då styrelseledamöter från olika håll samlas dagligen, t. ex. de, som bo på Öland, resa in till Kalmar? Hade nu föreslagna stadgande varit lag, skulle t. ex. herr Danielson aldrig hafva kunnat åtaga sig att sköta kontoret der. Att vara inne tre gånger i veckan, det skulle nog gå; men genom att fordra att de hvarje dag i veckan skulle vara inne mister man sådana personer, som man just skulle vilja hafva i styrelsen. Hufvudsakligen är den omständigheten att jag trott att det skulle bli ökade kostnader för afdelningskontoren, som gjort att jag ej anser mig ega skäl att deltaga i beslutet.

Herr Törneblad: Om det också icke kan anses nödvändigt att detta stadgande inflyter i bankoreglementet, bör det dock betraktas såsom med god ordning öfverensstämmande, att bankoreglementet gifver i lag uttryck åt en praxis, som trängt sig fram. Det är lagstiftningens rätta art att sanktionera verklig och god praxis. — Nu är förhållandet, att vid de flesta kontor hafva, ehuru det ej är i lagen stadgadt, styrelserna och äfven bankofullmäktige ansett styrelserna böra sammanträda alla dagar i veckan. Det är några, som härifrån utgöra undantag, såsom Östersund, Luleå och Visby samt, ännu så länge, Vexjö. Hvad Visby beträffar har styrelsen der sjelf ansett detta vara förmånligt för bankens verksamhet och det torde vara det bästa vitsordet. Hvad Östersund och Luleå angår, hafva visserligen icke styrelserna ansett det vara så nödvändigt, men med min kännedom om ärendena der, kan jag icke förstå, att det skulle finnas dagar då intet ärende förekomme, helst om det blefve *bestämdt*, att sammanträde skulle hållas hvarje dag. Det är en skillnad mellan riksbankens hufvudkontor och afdelningskontoren å ena sidan och enskilda banker å den andra; ty i de enskilda bankerna kan en person, som vill diskontera sina vexlar, oftast få det, ehuru styrelsen icke har sammanträde, emedan vanligen verkställande direktören har rätt att på eget ansvar bevilja åtskilliga lån och diskonteringar. Det är icke förhållandet i riksbanken. Det har ansetts höra till en god kontroll, att riksbankens styrelse i låneärenden är tillsamman till så stort antal som behöfs för att fatta beslut. Och så länge man anser denna kontroll nödvändig, tror jag också att det är en väsentlig fördel, att banken gifver tillfälle till vexeldiskontering och belåning hvarje dag, hvilket åter icke kan lemnas utan att styrelsen har sammanträde. Styrelsens sammanträde åter bör icke få bero hvarken på dess goda vilja eller full-

mägtiges åläggande, utan på ett Riksdagens bestämmande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Tillägg till
mom. 4 af
§ 59 i banko-
reglementet.
(Forts.)*

Herr Samzelius: Den värde talaren på örebrobanken har anfört två skäl mot utskottets förslag. Det första var ökad aflöning, det andra var att man beröfvades möjligheten att välja i afdelningsstyrelserna ledamöter som bodde på landet.

Hvad det första skälet beträffar, så är föreslaget, att arfvode skall utgå med oförändradt belopp; det är endast föreslaget, att ledamöterna skola få semester och att den suppleant som inkallas i stället skulle af bankens medel få åtnjuta samma aflöning som den ordinarie eljest har. Det blir ett så försvinnande litet belopp, när man tar i betraktande bankens stora rörelse, att det icke är mycket skäl fästa afseende dervid.

Hvad det andra skälet beträffar, att man ej kunde välja ledamöter på landet, kan det ju stundom vara beklagligt. Men då han särskildt nämnde ett afdelningskontor, om hvilket vid denna riksdag varit mycket tal, så vill jag upplysa derom, att detta kontor redan gått denna bestämmelse i förväg och infört dagliga sammanträden, till följd hvaraf det blef omöjligt för den i många hänseenden framstående person, som nämndes, att längre deltaga i styrelsen, emedan han bor på Öland. Men jag föreställer mig, att det ej skall bli omöjligt att finna personer, boende i eller nära staden, som kunna på ett fullt tillfredsställande sätt sköta göromålen. Skall det oupphörligen inrättas nya kontor — och Riksdagen har ju senast i dag beslutat ett nytt sådant — är det nödvändigt för att medlen skola lemna någon afsevärd afkastning att kontoren skötas bankmessigt och för detta fordras åter att styrelserna sammanträda hvarje dag. Ty uppskof med behandling af låneansökningar, diskontering af vaxlar o. d. föranleder ofta, att man går ifrån riksbankens afdelningskontor och går till någon privatbank eller sådan banks afdelningskontor i samma stad.

Jag anhåller fortfarande om bifall till utskottets förslag och jag föreställer mig att, när i praxis redan går till på sätt som nu föreslås att det hädanefter skall bli anordnad, denna jmförelsevis obetydliga fråga ej skall föranleda gemensam votering, som blir följden, om denna punkt af den ärade kammaren afslås.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

5—14 punkterna.

Hvad utskottet föreslagit och hemställt bifölls.

Sista punkten.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 10 och 11 innevarande maj bordlagda memorial n:o 17, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott, biföll kammaren utskottets i nämnda memorial gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo särskilda utskottets för behandling af förslag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna den 10 och 11 i denna månad bordlagda memorial, n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 17 och inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen.

Herr Sundberg: Jag vågar hemställa till herr talmannen och kammaren, huruvida det icke skulle vara lämpligt att vid föredragningen af detta betänkande först företaga 4:de, 5:te och 7:de punkterna, hvilka äro de, som innehålla det egentliga jemkningsförslaget, som utskottet nu framlagt.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

4 punkten.

Sammanjemkningsförslag i fråga om löneroglering för lärarne vid de högre och femklassiga läroverken.

Herr Sandberg: Då min åskådning och mina åsikter gå i motsatt rigtning mot den "vissa tillförsigt, att Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 7 februari 1890 framställda åsigt borttager det nuvarande latinska öfversättningsprovet, samt med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke vare sig det åt latinets studium i läroverken nu anslagna antal timmar må kunna minskas eller ock antalet af de läroverk, der undervisning i latin meddelas, i väsentlig mån inskränkas", då, som sagdt, mina åsikter stå i diametral strid mot hvad som i denna mellanmening uttalas, tvingas jag af mitt samvete att yrka afslag derå, men bifall till punkten i öfrigt.

Herr Alin: Äfven jag får hemställa om afslag på ifrågavarande framställning.

Utskottets sammanjemkningsförslag går derpå ut, att Första Kammaren skall till det beslut, den i frågan fattat, lägga ett uttalande af den "vissa tillförsigt, att Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 7 februari 1890 framställda åsigt borttager

det nuvarande latinska översättningsproffet, samt en anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke vare sig det åt latinets studium i läroverken nu anslagna antal timmar må kunna minskas eller ock antalet af de läroverk, der undervisning i latin meddelas, i väsentlig mån inskränkas.

Jag vill till en början påpeka, huruledes, om kammaren besluter sig för ett dylikt uttalande, den dermed väsentligen afviker från den ståndpunkt, som kammaren intagit genom sitt beslut med afseende på andra punkten i utskottets första utlåtande. Det synes mig såsom om en sammanjemkning af nu ifrågavarande slag icke bort af utskottet föreslås, då den innebär att denna kammare skall uppgifva den ståndpunkt, som den i fråga om sjelfva principen intagit, och öfvergå till den ståndpunkt som Andra Kammaren principiellt intagit. Första Kammarens ståndpunkt har varit att icke med löneregleringen vilja på något sätt sammanblanda organisationsfrågan. Detta föreslår nu utskottet att kammaren skall göra, men jag anser för min del att kammaren ej bör gå in på en dylik eftergift.

För öfrigt vill jag med afseende på sjelfva innehållet af det uttalande, som utskottet föreslagit kammaren att göra, säga det, att jag med afseende derå har hufvudsakligen samma sak att anmärka som flertalet af kammarens ledamöter i utskottet hade att göra med afseende å utskottets förslag i andra punkten af utskottets första betänkande. Reservanterna vid denna punkt yttrade, att de reserverade sig mot utskottets förslag, emedan de ansågo "att utskottet, för så vidt icke afgifna motioner dertill nödvändigt föranledde, icke bort inlåta sig på ett bedömande, vare sig gillande eller förkastande, af de i statsrådsprotokollet af den 7 februari 1890 uttalade pedagogiska åsigtorna eller de der gifna antydningarna rörande undervisningens anordnande vid de allmänna läroverken, då ordnandet af undervisningen vid de allmänna läroverken tillhör icke Riksdagen utan Kongl. Maj:t"; nu hemställer emellertid utskottet att kammaren skall uttala den "vissa tillförsigt, att Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 7 februari 1890 framställda åsigt borttager det nuvarande latinska översättningsproffet".

Vidare yttrade reservanterna att de reserverade sig mot den föreslagna punkten, emedan hvad utskottet anført icke af dem gillades. För min del får jag säga att jag icke kan gilla innehållet af den nya framställning, utskottet nu föreslagit kammaren att göra. Jag anser nemligen, att den klassiska undervisningen vid våra läroverk redan är så svag, att den verkligen icke tål vid att ytterligare på något sätt försvagas, och den skulle enligt min åsigt i väsentlig mån försvagas genom borttagande af det latinska översättningsproffet från afgangsexamen; ty derigenom skulle undervisningen i latin väsentligen förlora den betydelse, den nu har, nemligen den att vara ett af de krafvigaste medlen till befrämjande af det mål, som är skolans hufvudsakliga uppgift, utvecklingen af lärjungens själsförmögenheter. Jag anser vidare, att framställning om indragning af ett antal undervisningstimmar i latiu icke bör göras, då den klassiska linien, efter mitt

*Samman-
jemknings-
förslag i
fråga om
lönereglering
för lärarne
vid de högre
och femklas-
siga läro-
verken.
(Forts.)*

Samman-
jemknings-
förslag i
fråga om
lönereglering
för lärarne
vid de högre
och femklas-
siga läro-
verken.
(Forts.)

förmenande, icke tål vid en dylik indragning. Hvad åter angår den sista punkten, eller att man skall hemställa, huruvida icke "antalet af de läroverk, der undervisning i latin meddelas, skulle i väsentlig mån kunna inskränkas", skulle jag, med afseende å innehållet af denna framställning, icke hafva så mycket att invända som mot de öfriga föreslagna uttalandena, men jag kan dock icke vara med om ens denna framställning, då jag anser den fråga, som den rör icke böra ställas i samband med löneregleringen.

Det är visst sant, att det är ett behjertansvärdt ändamål att vinna den åsyftade löneregleringen för lärarne, men jag kan icke anse att hvad man derigenom skulle vinna, uppväger hvad man förlorar genom att försvaga den klassiska linien vid våra läroverk på sätt följdén skulle blifva, derest Kongl. Maj:t fäste afseende vid nu ifrågasvarande uttalande, likasom jag icke heller kan finna hvad man vinner uppväga hvad man förlorar genom att i en fråga som denna gifva det prejudikat, man gifver, genom att sammanbinda löneregleringsfrågan med organisationsfrågan.

På grund af hvad jag nu anfört får jag vördsamt yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Sundberg: Jag skall icke tvista med den föregående talaren i fråga om pedagogiska lärör af ena eller andra slaget, ty vi stå i hufvudsaken kanske på samma ståndpunkt begge två. Men här är fråga om hvad man under nuvarande förhållanden för att få den begärda regleringen till stånd bör och kan göra utan att derigenom på något sätt kränka sitt samvete med hänsyn till hvad man anser ändamålsenligt för undervisningen.

Den ärade talaren har sagt, att kammarens utskottsledamöter hafva afvikit från sig sjelf, enär de i motion till andra punkten opponerat sig emot ett uttalande i fråga om pedagogiska anordningar. Detta är visserligen till en viss grad en sanning, men det händer ofta, såsom den ärade talaren icke torde hafva sig obekant, att när man skall sammanjemka olika meningar kamrarne emellan, så får man uppgifva sådant ibland, som man anser i och för sig vara det bästa. Dessutom anhåller jag att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att visserligen har utskottets majoritet här uppgifvit till en del, hvad som i fråga om denna andra punkt yttrades, när den var före till behandling här i kammaren, men icke alltsamman. Ty det som utskottet har vidhållit i likhet med denna kammare, det är först och främst, att intet uttalande får ske i fråga om det omöjliga, eller latinets uppflyttning till sjetten klassen, och vidare har utskottet ännu mera opponerat sig mot det tillägg, som reservanterna hafva gjort, att få alltsamman till ett *vilkor* för löneregleringens genomförande. Att här uttala en tillförsigt om något, som utan tvifvel kommer att ske antingen Riksdagen gör ett uttalande eller icke, jag menar en ändring i fråga om latinskriifningen, och att vidare uttala den önskan till Kongl. Maj:t i sammanhang med denna reglering, att tillse, huruvida icke möjligen timtalet för latinundervisningen kan inskränkas, och ännu mer, huruvida icke antalet af sådana läroverk, der latinundervisning meddelas,

må kunna inskränkas, det kan jag, för min del, icke anse vara något farligt, utan det är ett tillmötesgående mot Andra Kammarens uppfattning, så långt som jag tror att Första Kammaren med den ståndpunkt, denna Kammare intager, bör kunna komma i land med, utan att vara sig sjelf otrogen.

När den ärade talaren så bestämdt här har förklarat, att ingen inskränkning i latintimmarne kan göras, så vågar jag hvarken bestrida eller medgifva rigtigheten af detta hans yttrande. Jag kan icke bestrida det derföre, att ingen undersökning har skett. Men jag kan icke heller medgifva rigtigheten af försäkringen, ty upprigtigt sagdt, tror jag på en möjlighet derutinnan, utan att saken skall behöfva lida.

När nu i hela denna fråga, såsom jag redan har nämnt, utskottet dock icke har sagt, att detta *skall* eller *bör* ske, utan blott hemställt till Kongl. Maj:t att undersöka huruvida det *kan* ske, då säger jag ännu en gång, att jag tycker, att det är någorlunda oskyldigt.

För öfrigt, i fråga om den principiella härlighet, som den af mig så högt ärade talaren så starkt betonat, ber jag att få påminna honom derom, att vid ärendens praktiska behandling blir man ofta tvungen att i den delen jemka sig något efter omständigheterna. Det är det, som från utskottets sida har skett i här föredragna punkt, och det skall jag, för min del, vidhålla såsom ett försök, hvilket väl må anses lämpligt och kanske äfven berömligt, så vidt som det kan leda till det åsyftade målet. Jag tillstyrker bifall till utskottets jemkningsförslag.

Herr Alin: Jag skall endast bedja att få yttra ett par ord med anledning af hvad den siste högt ärade talaren anförde.

En sammanjemkning mellan kamrarnes olika beslut synes mig synnerligen väl och lämpligt kunnat ega rum, i fall Första Kammaren förra gången hade antagit utskottets förslag i andra punkten och Andra Kammaren hade fattat de beslut, som den nu har fattat. Men så skedde icke. Första Kammaren stälde sig på den ståndpunkten, att den icke ville binda ihop organisationsfrågan med bland annat löneregleringsfrågan. Det är denna ståndpunkt, som Första Kammaren nu skulle frångå.

Jag böjer mig för den siste talarens erfarenhet med afseende på nödvändigheten af att i vissa fall göra eftergifter, modifikationer och dylikt, men jag måste vidhålla, att det synes mig innebära en stor fara att man för att vinna en förmån för tillfället uppoffrar en princip, och jag vill icke vara med om att uppoffra den principen, att man icke i ett sådant fall som detta bör med en löneregleringsfråga sammanbinda en organisationsfråga.

Herr Törneblad: Då jag antecknat mig såsom reservant i denna punkt, är jag måhända skyldig att, eftersom diskussion uppstått, något klargöra min ställning till frågan. Reservationen rör hufvudsakligen formella betänkligheter. Men med detsamma som jag säger detta, kan jag å andra sidan öppet erkänna, att den ifrågasatta skrifvelsen visserligen icke är något uttryck för *min* åsigt i ämnet. Men här är icke

Sammanjemkningsförslag i fråga om lönereglering för lärarne vid de högre och femklassiga läroverken.
(Forts.)

*Samman-
jemknings-
förslag i
fråga om
lönereglering
för lärarne
vid de högre
och femklas-
siga läro-
verken.
(Forts.)*

fråga om min åsigt, här är knappast fråga om Första Kammarens i dess helhet åsigt, utan det är fråga om huruvida vid Riksdagen skall kunna genom jemkningar å båda sidor åstadkommas något i den stora frågan. Jag kan icke erkänna, att det är något för tillfället, som det här gäller, ty det gäller en lönereglering för lärarne hvilken är af mycket stor betydelse för framtiden. Deras ställning — det är redan förut omtaladt — spelar en så stor roll i läroverkens arbete för framtiden, att man bör väl tänka sig för, innan man, åtminstone för sin del, omöjliggör hvad som skall kunna framgå såsom resultatet af detta arbete. Det är tänkbart, att saken omöjliggöres från annat håll men låtom oss tänka efter huru långt vi själfva må anse oss kunna gå.

Hvad beträffar skillnaden mellan detta förslag och det, som kammaren förra gången afslog i 2:a punkten, så är den icke så obetydlig. Det senare förslaget innefattade dels skrifvelse angående latinska översättningsprovet och dels skrifvelse angående uppflyttning af latinet till 6:e klassen, och slutligen reduktion af fordringarna i de akademiska examina. Således tre saker. Hvad skrifvelsen angående latinska översättningsprovet beträffar, står jag fast vid hvad jag förut uttalat. Jag anser det metodiskt origtigt att taga bort det, men för denna min åsigt vill jag icke hindra kanske viktigare saker genom motstånd deremot. För öfrigt skulle jag kunna hafva en anmärkning mot detta skrifvelseförslag. Det är alldeles onödigt, ty statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har förklaradt, att han ämnar borttaga översättningsprovet och Kongl. Maj:t har behagat gilla denna åsigt. Skrifvelsen är således alldeles onödig. Den innebär, strängt taget, en misstro till regeringen, men eftersom man å annat håll vill hafva den, kan man ju möjligen här gå in på den. Beträffande uppflyttningen till 6:e klassen och reduktionen är nu icke ett ord taladt. Hvad som är uttaladt är en begäran om undersökning först och främst om möjligheten att inskränka latinläroverken, något som har varit omtaladt i många år. Jag får derom bekänna, att det enligt min åsigt kommer att blifva svårare än man tror, men skulle det så blifva förhållandet, som efter universitetsmyndigheternas uttalande är sannolikt, att filosofiska graden kan afläggas från reallinien, så är det mycket troligt, att reallinien kommer att tillväxa i hög grad och detta gör en inskränkning af latinläroverken lättare än annars.

Hvad inskränkningarna i latintimmarne angår, så är det sant, att derigenom skulle latinets studium försvagas, men då skrifningen kommer att borttagas, är det ju möjligt, att man i sammanhang dermed kan göra en reduktion, och jag tror icke att det skulle helt och hållet undergräfvat latinstudiet eller rättare sagdt de humanistiska studierna, om man t. ex. i fjerde och femte klasserna toge 6 timmar i stället för 8, hvarigenom det skulle blifva lättare att få utrymme för några andra ämnen, som man kan anse mera viktiga vid utträdet ur femte klassen för dem som der utgå, utan att det blefve omöjligt för dem, som genomgå hela läroverket, att i sjetta och sjunde klasserna, helst om den ifrågasatta utvidgningen af läsåret kommer till stånd, kunna inhemta hvad som erfordras för att sedermera vid universitetet

med framgång fortsätta med de klassiska språkens studium, särskildt med latinstudiet.

Under sådant förhållande har jag ansett det vara min pligt att i dag i kammaren söka medverka till ett beslut, hvarigenom på en gång löneregleringen skulle kunna tryggas och, hvad som kanske är lika viktigt, läroverksfrågan i sin helhet, med undantag af denna särskilda punkt, afskrifvas från Riksdagens öfverläggningslista. Detta, tror jag, är något så betydande, att man derför får uppoffra äfven sin individuella öfvertygelse, då man icke tror, att den skada, som sker, är så beskaffad, att den omöjliggör vår kulturutveckling.

Jag skall således utan afseende på mina formella betänkligheter sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Billing: Här finnes nog ingen i kammaren, som icke är öfvertygad derom, att, när ledamöterna i särskilda utskottet från Första Kammaren hafva gått in på att framlägga det här nu föredragna sammanjemkningsförslaget, de ingalunda hafva gjort det med gladt sinne. Om vi hade fått följa vårt tycke, så hade vi nog ställt oss på samma ståndpunkt som talarne på kalmarbänken och upplandsbänken. Men då lagen föreskrifver att, när kamrarne fatta olika beslut i ett ärende, skall man försöka en sammanjemkning, har jag för min del ansett det vara en pligt att detta göra, och alldeles klart är att skall man sammanjemka något, så får man låta jemka med sig, ty eljes blir det icke någon sammanjemkning; d. v. s. man måste lemna åtskilligt som man gerna ville hålla på. Det är då icke längre fråga om, hvad önskar jag, utan fråga om, huru mycket kan jag, salva conscientia, lemna.

Jag skall icke mycket inlåta mig på frågan, men jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att den talare har efter min mening orätt, som påstår, att här icke föreligger något sammanjemkningsförslag och att Första Kammaren här endast tillrådes att lemna hvad den häromdagen ansåg sig böra gilla. Punkten 2 i förra betänkandet och likaledes punkten 2 i detta betänkande, har redan blifvit analyserad. Jag vill blott tillägga hvad som härvidlag har en stor betydelse, att hela innehållet i denna punkt är en enhet. Den är ett recept, som vill föreskrifva ett medikament, i hvilket ingå åtskilliga ingredienser och icke blott den ena, i första punkten nämnda (om latinska temat i studentexamen) hvilken är ganska oskyldig och kan kallas medikamentets aqua destillata.

Detta medikament var vidare föreslaget att intagas icke blott en gång vid femte punkten utan vid alla de 28 punkterna. Vi skulle fatta alla våra beslut på det sätt, att vi vid hvarje särskild punkt intoge ånyo detta medikament, ty alla besluten skulle fattas "under förutsättning att" etc.

Nu har ur förslaget blifvit utlemnade alla punkter, utom den enda, att kamrarne må uttala den vissa tillförsigt, att Kongl. Maj:t skall utföra, hvad Kongl. Maj:t sagt sig ämna utföra i fråga om latinska

Sammanjemkningsförslag i fråga om lönereglering för lärarne vid de högre och femklassiga läroverken.
(Forts.)

Samman-
jemknings-
förslag i
fråga om
lönereglering
för lärarne
vid de högre
och femklas-
siga läro-
verken.
(Forts.)

temat. Man kan säga, att detta icke innebär den allra högsta grad af artighet mot regeringen, men jag hoppas, att regeringen icke skall anse det som en oartighet. Vi hafva lemnat alla de viktigaste punkter, som blifvit oss förelagda till antagaude, nemligen att latinets skulle flyttas till 6:te klassen, att en reduktion skulle vidtagas i afseende på latinfordringar i universitetsexamina, och att alltsammans skulle ställas som ett *vilkor*. Af det förra medikamentet har endast behållits det jemförelsevis oskyldiga "aqua destillata". Jag tror därför, att man icke har rätt i det påståendet, att något sammanjemkningsförslag ej föreligger.

Jag kommer nu till den andra invändningen, man gjort, att man icke vill offra en princip för ett praktiskt ändamål. Jag föreställer mig att I, mine herrar, ansen mig vara snarare principryttare än motsatsen, men i detta fall ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att den princip, hvars öfvergifvande man föreslår oss, icke är en real-princip, utan en rent formel princip. Det är principen, att vi icke skola inlåta oss på något resonnemang i pedagogiska frågor. Jag har önskat att vi icke måtte göra det; men det är väl icke af en så omätlig betydelse, i fall man nu inlåter sig på ett pedagogiskt resonnemang, då Riksdagen förut gjort detta under tjugo års tid, och då Kongl. Maj:t har resonerat inför Riksdagen i pedagogiska frågor. Icke lemna jag gerna den uppfattningen, att man icke här i riksdagen bör inlåta sig på pedagogiska frågor, men, då jag är stäld i valet emellan hvad jag anser formelt önskvärdt och hvad här kan vara ifråga att vinna, måste jag lemna den formella principen. Jag tänker mig dessa hundratals familjer, hvilkas väl här är i fråga. Jag besinnar, att det är fråga om, huruvida dessa skola under många år slita ondt. Jag tänker på, hvilken inverkan det skulle utöfva på undervisningen vid våra läroverk, om lärarne skulle gå och undervisa med bekymradt sinne. Jag tror, att dessa synpunkter ha en större betydelse än fasthållandet vid den formella principen; och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sandberg: Jag anhåller att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att särskilda utskottet i afseende på andra punkten af dess utlåtande förklarar att "någon sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut i denna fråga icke synes utskottet kunna ega rum." Det oaktadt har utskottet i nu föredragna moment från andra punkten intagit såväl den vissa tillförsigten om det latinska öfversättningsprofvets borttagande, som ock en anhållan om inskränkning i det åt latinets studium anslagna antal timmar eller i antalet af de läroverk, der undervisning i latin meddelas. En föregående talare har sagt, att han icke vore någon vän af pedagogiskt resonnement i riksdagen, men att han ändock för den goda sakens skull ville låta det passera. Detta förefaller mig så mycket mera märkvärdigt, som det pedagogiska resonnementet i nu föredragna punkt af utskottets utlåtande står i bestämd strid med talarens öfvertygelse, liksom med min. Jag är nemligen förvissad om, att han, lika litet som jag, vill minska de klassiska studierna vid våra läroverk. Jag tillhör sjelf lärarecorpsen, och dess betryckta ställning smärtar mig djupt, men den föreslagna förbättringen

anser jag vara för dyrköpt. Det närmar sig nästan ett pactum turpe, att Första Kammaren skulle ingå på ett resonnement, som strider mot öfvertygelsen hos flertalet af dess medlemmar.

Herr Spånberg: På de skäl, som reservanterna O. Jonsson, P. Andersson, O. Erickson och J. Månsson anført, vill jag yrka afslag å det föredragna sammanjemkningsförslaget.

Sammanjemkningsförslag i fråga om lönereglern för lärarne vid de högre och femklassiga läroverken.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Äfven jag har ett ömt hjerta för lärarne, och jag anser det önskligt, att personer i deras ställning icke hafva alltför stora ekonomiska bekymmer. Jag beklagar af hela mitt hjerta, att denna fråga blifvit sammanbunden med annat, ty jag skulle gerna vara med om att gifva lärarne de föreslagna förhöjda lönerna. Såsom ställningen nu är, låter det sig emellertid icke göra. Jag vill icke gå så långt som en ärad talare och bevilja denna löneförhöjning under ett vilkor, som jag sjelf icke gillar. Säga om lärarne, hvad man vill, så äro de till för att undervisa våra barn, och barnen äro icke till för att lärarne skola få aflöning för deras undervisning. Hvad sammanjemkningen beträffar, har jag icke något emot de två första punkterna. Jag skulle mycket gerna vara med om den af ecklesiastikministern uttalade uppfattningen, och af hela mitt hjerta skulle jag vilja vara med om att anhålla om minskning i det åt latinstudiet nu anslagna antal timmar. Jag är i allo tacksam och glad öfver, att utskottets ärade ordförande sagt, att detta antal timmar verkligen kan minskas. En talare här har uttalat den mening, att den klassiska undervisningen är alldeles för litet bedrifven i skolorna, och att latinet vore egnadt att utveckla ynglingarnes själsförmögenheter — för min del kan jag ej tillskrifva latinet så stora förtjenster. Mig är berättadt att jag blifvit klandrad af en tidning därför, att jag icke velat, att latinet skulle läsas, såsom icke bidragande till att uppfostra våra barn i moraliskt hänseende. Den tidningen gör som många andra, utbryter en del af anförandet och drager deraf sina slutsatser utan att betrakta anförandet i sin helhet. Men skulle jag än hafva sagt något dylikt, så har det varit därför, att jag verkligen sätter moralen och sedligheten högre än latinstudiet. Hvad jag egentligen har emot denna sammanjemkning äro de sista orden, hvilka lyda sålunda: "eller ock antalet af de läroverk, der undervisning i latin meddelas, i väsentlig mån inskränkas". Jag är absolut emot latinet samt hoppas och tror, att jag skall få upplefva den dag, då latinet blifver undanskjutet, men intill dess tror jag, att det icke är i några föräldrars intresse att latinet tages bort från de femklassiga läroverken, ty i sådant fall skulle alla de lärjungar, som kommit upp i sjetten klassen, för att kunna fortsätta sina studier nödgas komplettera latinet. Låt det då hellre gå som hittills, till dess latinet kan undanskjutas. Jag skulle helst önska återremiss, för att få denna sista punkt borttagen, men då någon utsigst härtill icke förefinnes, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Sandberg: Min uppmärksamhet har blifvit fäst på, att mitt yrkande om afslag var felaktigt formuleradt. Min afsigt var

naturligtvis att yrka, det kammaren, med vidblifvande af sitt förut fattade beslut, måtte afslå sammanjemkningsförslaget.

Herr Alin: Jag anhåller att få instämman i den föregående talarens yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på afslag derå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Sammanjemkningsförslag beträffande terminsavgifter af lärjungar vid allmänna läroverk.

5 punkten.

Herr Sandberg: Äfven i denna punkt tvingas jag af mitt samvete att uppträda och yrka, det kammaren, med afslag å sammanjemkningsförslaget, må vidblifva sitt förut fattade beslut. Denna fråga är vigtig för vårt lands framtida utveckling, kanske vigtigare än mängen tror.

Herr Billing: Jag anhåller om bifall till nu föredragna punkt. Ett bifall till densamma är en nödvändig konsekvens af det bifall, kammaren nyss lemnade till punkten 4.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt och sedan på afslag derå, hvarefter den förra propositionen förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

7 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

1, 2, 3, 6 samt 8—13 punkterna.

Lades till handlingarna.

14 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

15 punkten.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion

om ändrad lydelse af §§ 60 och 61 regeringsformen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Efter förnyad föredragning af statsutskottets den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 68, i anledning af väckta motioner om pension åt affidne f. d. generaldirektören M. Huss' enka Christina Maria Charlotta Huss, född Bergensträhle, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel för inköp af jernvägen mellan Luleå och norska gränsen.

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.*

Herr Sandberg: Det sätt, hvarpå förevarande fråga blifvit behandlad, synes mig vara en ny bekräftelse på sanningen af det gamla omdömet, att svenskarne äro en trög nation, full af hetsigheter. Den 3 maj ankom denna kongl. proposition till Riksdagen, och nu, efter nio dagars förlopp, fordrar man, att Riksdagen skall fatta beslut i denna fråga, som rör sig omkring millioner, kanske mer än ett tiotal sådana. Vår riksdagshistoria visar, att frågor, genomdrifna i och genom en sådan brådska, vanligtvis varit af mer eller mindre misstänkt innebörd. På den korta tid, som förflutit, sedan propositionen ankommit till Riksdagen, har det säkerligen för många riksdagsmän liksom för mig varit omöjligt såväl att fullt sätta sig in i hvad propositionen innebär som att egna ett noggrant öfvervägande åt de följder, som ett bifall till densamma kan komma att medföra. Ehuru jag, som känt är, icke hyser fullt förtroende till alla de vackra sirénsångerna om öfre Norrlands outtömliga rikedomar, är jag icke en principiell motståndare till inköpet af den ifrågavarande jernvägen; men det är mycket, som är oklart såväl i regeringens proposition som i utskottets utlåtande. Det talas visserligen om, att banan skall inköpas, men icke af hvem eller på hvad sätt. Att inköpa banan af det nuvarande bolaget med dess intrasslade affärsförhållanden torde vara förenadt med ganska stora svårigheter. Genom att inköpa obligationer får man ej någon eganderätt till banan, utan endast samma rätt som föregående obligationsinnehafvare. Männe det då icke vore klokast att låta saken utveckla sig ännu någon tid. Gifvet är ju, att koncessionen är förverkad med detta års slut. Gifvet är också, att bolaget kommer att sättas i konkurs. Om svenska staten då inköper banan på konkursauktion, blifver eganderätten långt mera obestriddig, än om banan förvärfvas på annat sätt. Naturligtvis är det icke min mening, att svenska staten skulle söka komma åt banan för underpris — sådant vore icke staten värdigt — utan min uppfattning är att staten bör

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

betala det pris, hvartill banan af sakkunnige män uppskattas. För närvarande yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Den nu föreliggande frågan är, enligt min uppfattning, af en ganska stor betydelse, icke endast i finansiellt, utan äfven i industriellt, militäriskt och politiskt hänseende. Det är mycket att beklaga — såsom äfven den föregående talaren det gjort — att en fråga af så stor betydelse för framtiden har framkommit till Riksdagen i riksdagens, man kan säga, sista timma. Att icke Riksdagen får tid att så grundligt och allvarligt, som denna fråga otvifvelaktigt fordrar, behandla densamma, det kan hvar och en lätt nog inse. Kongl. Maj:t har i sin proposition begärt, att vi skola öfvertaga denna jernväg för en kostnad af sju millioner kronor, hvartill kommer ett litet tillskott af omkring fyra och trekvart millioner, eller tillsammans omkring $11\frac{3}{4}$ millioner för att drifva fram densamma genom vildmarker, genom delvis högst glest bebodda, men till största delen obebodda eller obebodeliga trakter till ett malmberg, i fråga om hvilket ingen säkert vet, hvem som har rätt att detsamma begagna eller deraf draga nytta genom malmbrytning. Man skulle tro, att Kongl. Maj:ts proposition skulle innehålla utredning och upplysning uti alla de viktiga frågor, som tillhöra denna sak, men, ehuru jag med största uppmärksamhet tre å fyra gånger genomläst propositionen, har jag funnit mig i denna min rättmätiga förväntan fullständigt besviken. Kongl. Maj:t har först gjort en historisk resumé öfver frågens legala del från den tid, då den först uppkom och intill 1889. Deraf synes att den ursprungliga koncession, som Kongl. Maj:t lemnade ett svenskt bolag att bygga denna jernväg, och hvilken koncession daterar sig från den 8 December 1882, innehöll, besynnerligt nog, äfven medgifvande för nämnda svenska bolag att öfverlåta hela sin rättighet på ett utländskt bolag. Vidare synes af Kongl. Maj:ts proposition att den ursprungliga koncessionen blifvit icke mindre än 4 särskilda gånger förändrad på det sätt, att regeringen frånträdt den ena efter den andra af sina ursprungliga rättigheter mot jernvägsbyggnadsbolaget och ökat dess fördelar, enär nämnda bolag icke sett sig i stånd att uppfylla sina förpligtelser enligt koncessionens lydelse. Dessa förändringar i den ursprungliga koncessionen datera sig, den första från den 3 mars 1884, den andra från den 18 april 1884, den tredje från den 2 december 1887 och den fjerde från den 23 april 1888. Det besynnerliga är, att Riksdagen icke blifvit tillfrågad om hela denna jernvägsanläggning, utan den har af Kongl. Maj:t på administrativ väg concederats till det bolag, jag nyss nämt, och icke förr än vid 1884 års riksdag — såsom de äldre af kammarens ledamöter nogsam t kunna — hänsköts en del af denna viktiga fråga under Riksdagens bestämmelse och beslut, nemligen huruvida bolaget skulle kunna erhålla nödig mark, nödig rättighet att fälla skog och begagna timmer, kalkstensbrott, grustäppter o. s. v. för att fullfölja sin jernvägsbyggnad. När denna fråga i kammaren var före — det var den 13 februari 1884 — tog jag mig friheten, oaktadt Riksdagen då icke egde rätt att öfver frågan besluta — ty Kongl. Maj:t hade som nyss nämnts redan beslutat öfver den —

att varna för hela detta, som jag ansåg, svindelföretag. Min röst blef naturligtvis icke hörd. Alla de faror både i ett och annat afseende, icke minst i militäriskt, som jag ansåg skola blifva en ovilkorlig följd af denna bana, hvilken enligt koncessionen skulle dragas från Luleå öfver Gellivare ned till en hamn på vestkusten af Norge, den s. k. Ofotens stora hamn, lemnades å sido; men erfarenheten har nu visat, att jag till stor del i detta fall hade rätt. Bolaget var en svindelaffär utan tillräcklig grund och kapitalstyrka för att utföra det stora företaget; och de obehag i många hänseenden, som deraf föranledts för svenska staten och svenska arbetare, de äro nog samt kända genom de allmänna tidningarne. Nu är det första gången, som Kongl. Maj:t förelägger Riksdagen att fatta beslut rörande denna jernvägsfråga i sin helhet, på det sätt att Kongl. Maj:t föreslår att lemna Kongl. Maj:t fria händer, som det heter, att negociera inköpet af banan och att dertill för närvarande lemna Kongl. Maj:t rättighet att i riksgäldskontoret lyfta, i mån af behof, sju millioner kronor. Man hade bort kunna vänta att frågan, som nu verkligen i sin helhet första gången förekommer inom Riksdagen, hade blifvit på ett mera nöjaktigt sätt behandlad. Så har likväl icke skett. Jag vet väl, att de personer, som vilja försvara Kongl. Maj:ts proposition, komma att framhålla, att Kongl. Maj:t uti det statsrådsprotokoll, som åtföljer den kongl. propositionen, redogjort för icke endast den historiska gången, utan äfven den finansiella frågan, huru bolaget uppfyllt sina förpligtelser, i hvilket tillstånd jernvägen befinner sig och hvad den kan vara värd. Dessutom, skola dessa herrar säga, har en offentlig tryckskrift rörande denna fråga utdelats inom Riksdagen. Jag har i min hand denna skrift, kallad "Handlingar rörande jernvägen Luleå—Ofoten, utgifne af civildepartementet. Häft. 1. 1882.—1889". Läser man uppmärksamt genom denna skrift, lemna den alls inga upplysningar på de spörsmål, som Riksdagen har, icke endast rätt, utan äfven pligt att till regeringen framställa, innan Riksdagen beslutar öfver en så stor fråga. Denna volym innehåller nemligen endast de kongl. resolutioner och skrivelser, som voro föranledda af koncessionen och de förändringar deri, som nyss nämnts till deras data, några mindre betydande skrivelser, en grupp innefattande de rapporter, som vederbörande inspektörer uppsatt vid besigtning af jernvägen, angående dess evaluation och åtskilliga tekniska frågor samt slutligen ett tillägg af kongl. skrivelser, föranledda af äldre ansökningar. Går man tillbaka till Kongl. Maj:ts proposition, efter hvilken ensam vi beklagligtvis hafva att rätta oss — ty huru statsutskottet har utredt denna fråga, skall jag snart visa — finner man att densamma, som jag nyss nämnt, lemna mycket öfrigt att önska. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet, som behandlat denna fråga, säger bland annat på sid. 7, der herr statsrådet vill bevisa betydelsen af denna jernväg, att den "torde numera vara så allmänt inredd, att jag i afseende derå kan fatta mig kort". Ja, det kan hända att herr civilministern har några särskilda upplysningar i sin portfölj. — Jag tror tvärt om, att denna jernvägs betydelse är för närvarande i allmänhet i landet och äfven inom Riksdagen alltför litet inredd, för att Riksdagen skall kunna fatta ett så viktigt beslut,

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)

som här är ifråga. Herr statsrådet säger vidare på samma ställe: "Jag vill dock erinra att denna jernvägs fullbordande utgör ett oefftergiffigt vilkor för att de rika tillgångarne af jernmalm och andra värdefulla mineral i trakten af Gellivara skola kunna tillgodogöras". Ja, då har man väl rätt att fråga: af *hvem* skola dessa rika malmtillgångar tillgodogöras? Denna fråga är nemligen i afseende på våra näringar och särskildt vår jernindustri af en högst betydande vigt. Jag som är en vän af den periodiska pressen — det är icke länge sedan jag högt förklarade det — och noga följer med, hvad der förekommer, emedan jag annars skulle blifva rätt illa upplyst och underrättad om många sakförhållanden, hvilkas kännedom är nödvändig för min offentliga verksamhet, har, rörande denna fråga: hvem eger Malmberget, i Nya Dagligt Allehanda för den 7 innevarande maj funnit en ganska tänkvärd artikel. Ett engelskt aktiebolag, som bildats icke för jernvägsbyggnad utan för grufdrift vid Gellivara rika malmfält och malmberg, inköpte tre gårdar omkring Malmberget, nemligen Puoitak, Kaptensgård och Robsam, och sedermera påstod bolaget, att det till följd deraf egde äfven Malmberget. Rättegång öppnades om saken, gick genom alla instanser och slutade med att högsta myndigheten — det är, efter hvad jag vill minnas, i sådana fall kammarrätten — förklara, att Gellivara malmberg, d. v. s. jordeganderätten till berget, hädanefter som förut tillhörde Kongl. Maj:t och kronan. Men såsom hvar och en vet, är jordeganderätten till en malmfyndighet icke densamma som rätten att densamma begagna, eller den s. k. grufeganderätten. Den har blifvit underkastad process och rättegång och denna rättegång är ännu icke slutligt afdömd. Här finnes i denna kammare en ledamot, jag kan gerna nämna hans namn, öfverstelöjtnant Bergman, som kanske bäst af alla känner till detta förhållande, emedan, såsom jag tror, han är part i denna grufeganderättsfråga och han känner således till detaljer, hvilka, om han ville upplysa kammaren derom, utan tvivel skulle för denna stora och viktiga fråga vara af det största intresse.

Emellertid vet man ännu icke, på sätt jag redan haft äran nämna, hvem som riktigt eger den s. k. grufättigheten till dessa malmberg. Skulle det nu så hända, att vi, för en kostnad af nära 12 millioner kronor, skulle bygga en jernväg för att gynna de främmande, engelska bolagens intressen, tycker jag, att vi handla dåraktigt. Blir det åter Kongl. Maj:t och kronan, som ensam kommer att rå om grufeganderätten till Malmberget, då finner jag det vara klokt och riktigt icke endast ur ekonomisk synpunkt, att förvärfva denna bana, utan ännu mera därför, att det i en framtid troligen kommer att ske, såvidt främmande, utländska bolag komma att disponera öfver Malmberget, att måhända mellersta Sveriges jernindustri kommer att deraf lida ett ganska stort men, och kanske värre än så. Säkert är nemligen, att den malm, som ett utländskt bolag, om en jernväg bygges och underhålles af svenska staten, skulle kunna utföra till de engelska masugnarne, blir af den stora vigt och af det värde, att sannolikt en betydande del af vår svenska jernindustri icke derefter skulle kunna finna marknad på England. Hvar och en, som har något

med denna sak att göra, vet, att England dock är vår förnämste afnämare i jernindustrielt hänseende. För våra näringar är således denna fråga af en betydande och bjudande vikt. Jag återgår nu till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet och föredragande departementschefen säger der i näst sista stycket på sid. 7: "särskildt för staten, såsom egare af betydliga skogsvidder i banans närhet, eger den ock en betydelse, som icke bör underskattas. Äfven af politiskt-nationella skäl måste banan blifva af icke ringa vikt." Det är mycket vackra och storslagna ord, men herr statsrådet har blifvit skyldig förklaringen öfver orden "*politiskt-nationella skäl*". Det vore därför högst intressant att få en förklaring på dem. Det fordras verkligen för Riksdagen, att hafva klart för sig dessa politiskt-nationella skäl, som göra banan så vigtig. Såvidt jag kunnat förstå dessa beslöjade ord är denna bana vigtig och mycket vigtig äfven i politiskt hänseende: "Utom de nu antydda", säger herr statsrådet, "finnas äfven andra skäl, som göra det särskildt önskvärdt, att banan kommer i statens ego." Deruti är jag med honom fullt ense. Men när han upptager bland dessa vigtiga skäl taxe- och trafikförhållanden, kan jag icke inse, att dessa frågor icke skulle kunna af regeringen regleras, utan att regeringen behöfver nedlägga mellan 11 och 12 milljoner, ty det är en ordningsfråga, som regeringen, antingen den eger banan eller icke, torde hafva och har till en viss mån redan haft i sina händer. Då det förra bolaget bildades, sluddrade regeringen — icke denna, utan den föregående — rent af bort frågan, i jemförelse med andra jernvägars taxe- och trafikförhållanden, på ett ganska sorgligt sätt.

Slutligen säger herr statsrådet: "äfven af militära skäl måste det vara önskvärdt, att, staten varder egare af banan." Det hade, enligt min tanke, af militära skäl varit vida bättre, att banan aldrig hade blifvit ifrågasatt att fullbordas emellan Luleå och Ofotens hamn. Det är endast på $1\frac{1}{4}$ rad, som dessa militära skäl antydvas, men det hade varit nödvändigt, att Riksdagen fått mera del af denna vigtiga fråga. Den är så vigtig, mine herrar, att jag förut stält och ännu i denna stund ställer de militära skälen och betänkligheterna för denna bana främst bland alla de andra vigtiga skälen emot densamma.

Det nämnes slutligen ett skäl till för banans inköp af svenska staten, att, om staten blefve i stånd att förvärfva sig denna jernväg, så komme en beaktansvärd fördel deraf att de obligationer, hvilka jernvägsbolaget i utlandet utsläppt till betydande belopp och hvilkas fortfarande utelöpande till äfventyrs skulle kunna i någon mån inverka på svenska statens kredit, skulle komma att efter banans inköp försvinna ur penningemarknaden. Denna fördel, mine herrar, kommer att likaledes och likaväl ega rum om bolaget upphör att existera, antingen staten inköper banan eller den måste nedläggas. Så snart bolaget icke existerar och banan är i gång, säger sig sjelft, att dessa obligationer få på den allmänna penningemarknaden icke mera något reelt värde.

Beträffande sedan herr departementschefens yttrande, "att intressenterna i jernvägsföretaget icke heller skola vara ovillige att ingå på

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

en uppgörelse härom på skäligen vilkor, anser jag kunna med så mycket större skäl antagas, som det lär vara bolaget omöjligt att fullborda arbetena inom stadgad tid och koncessionens förlust sålunda synes oundviklig“, tror jag att för en del af banan koncessionen redan blifvit förverkad. Hvad banan i sin helhet beträffar, tror jag med visshet, att densamma icke *kan* blifva färdig och afsynad till den sista termin, som Kongl. Maj:t i sin senaste koncession därför bestämt. Denna fråga lär således icke vara omtvistelig. — Bolaget har för öfrigt visat sig vara insolvent. Det har i England varit fråga om dess försättande i konkurs, ehuru det nyligen offentliggjorts ett sensationstelegram i Nya Dagl. Allehanda för den 9 maj detta år, hemtadt ur det Norska Morgenbladet. Det heter nemligen der, “att Luleåbauans koncessionsinnehafvare påstå, att hvarken de, kontraktörerna eller obligationsinnehafvarne äro villige att sälja banan på de af den svenska regeringen uppställda vilkoren.“ Jag förmodar, att det är dessa vilkor, som Kongl. Maj:t här framlagt för Riksdagen till dess afgörande. De bevisa, äfven de, huru vanskligt det är, att sysselsätta sig med denna affär, af en så vidsträckt betydelse, som, säga hvad man vill, dock ännu är omogen. Den är intrasslad på ett sätt, som få andra affärer af denna vikt hafva varit, och det är därför som, enligt min öfvertygelse, Riksdagen ingenting borde besluta i denna fråga, förr än affären, om jag så får säga, afvecklat sig och det blifvit bestämdt, till hvem man skall vända sig för att uppgöra köpet eller rättare invänta den tid i afseende på detta jernvägsköp, då jernvägen måste sättas på exekutiv auktion, för fordringsegarnes tillgodoseende, så vidt detta kan ske.

Läser man igenom den kongl. propositionen finner man nemligen, att jernvägsbolaget under tidernas lopp understundom icke haft något ombud för detsamma härstädes. Jag läste för ett par dagar sedan, att ett ombud blifvit utsedt, nemligen kapten Hierta, men jernvägsbolaget har velat gå in uti ett annat bolag med en så simpel fråga, som den rullande materielen, som delvis tillhör ett annat bolag, utländskt det också, som icke har med jernvägens byggande att göra. Vidare vet man icke, på sätt jag förut nämnt, hvem som har gruf-rättighet till Malmberget.

Under sådana förhållanden, mine herrar, finner jag det vara mycket för tidigt att besluta om jernvägens förvärfvande af svenska staten. Det må ingen tro, att jag är en fiende till ett inköp af denna jernväg, visst icke. Men i det skick, hvori denna fråga nu befinner sig, anser jag det önskvärdaste vara, att svenska staten eger denna bana med full eganderätt, men derjemte bör, enligt min tanke, svenska staten äfven ega grufvätten till Malmberget.

Man kan deremot anföra, såsom man vid åtskilliga andra frågor har gjort, att staten bör icke vara industriidkare. Detta kan tyckas hafva skäl för sig, men om vi tänka litet närmare efter, är redan staten på många områden industriidkare. Staten eger stora jorddomäner, ofantliga skogstrakter, kronofiske m. m. äfvensom industriella anläggningar, jag vill blott nämna jernväg, telegraf och telefon, allt detta eger staten och det bär sig mycket bra att sköta dessa ärenden.

Hvad staten icke direkt kan sköta, det arrenderas bort. Det har gått så i många, många tider och det har icke varit några olägenheter deraf. — Jag finner det därför hvarken omöjligt eller orimligt, att staten sätter sig i besittning af dessa rika malmfyndigheter, för att under en viss tid desamma åt enskilda eller åt bolag utarrendera. Det är en stor skillnad emellan att staten eger dem och att arrendekontrakten äro uppgjorda på viss tid, mot att staten afhänder sig dessa rika tillgångar. Man kan således icke ställa dessa frågor i jemförelse med öfrig gruf- och jernverks-drift i Sverige. Man kanske får se utländska bolag, som icke hafva något annat intresse i Sverige, än att rikta sig på vår bekostnad och därför vilja hafva hand om och efter godtycke disponera öfver dessa tillgångar. Det blir då en jernväg, som vi med stora kostnader sjelfva hafva byggt för samma utländska bolag, som kanske vill ruinera hela vår jernindustri.

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

Det vore visserligen ännu mycket mera att kritisera i den föreliggande propositionen, så mycket hellre, som i slutet af densamma herr departementschefen framställer många möjligheter och olika möjligheter och många saker, som icke äro möjliga för denna frågas behandling och bringande till ett lyckligt slut. "Möjligen", säger han, "kan det blifva nödigt att, om banan under året förvärfvas, derå vidtaga några arbeten, hufvudsakligen för att ej densamma må till sitt värde förminska. Möjligen kan det äfven befinnas vara med en klok hushållning förenadt att söka förvärfva någon del af den vid banan befintliga, annan än jernvägsbolaget tillhörande rullande materiel." "Omöjligt är det", säger departementschefen längre ned, "att nu uppgöra någon tillförlitlig beräkning öfver den sannolika behållningen af trafiken å banan." När man så lägger till, att hela frågan, huruvida det är möjligt att förvärfva banan på den väg, som regeringen tänkt sig, nemligen genom en vänlig öfverenskommelse, hvilken tyckes illa öfverensstämma med det telegram, som jag nyss uppläste, synes mig, att tiden ännu icke är inne för Riksdagen, att definitivt uttala sig i denna fråga.

Jag lofvade vid början af mitt föredrag att äfven tala om det sätt, hvarpå statsutskottet behandlat densamma. Under min långa riksdagsmannatid har jag visserligen sett åtskilliga besynnerliga utlåtanden från detta ärevördiga utskott, men jag kan försäkra herrarne, att något jemförligt med detta utlåtande n:o 69, som statsutskottet här framlagt för Riksdagen, har jag icke sett ett motstycke till.

Frågan är, såsom jag nyss nämnde, af en ofantlig vikt icke allenast i finansiellt hänseende, utan äfven i flera andra, på vår framtid djupt ingripande afseenden. Statsutskottet synes mig hade bort så mycket hellre, och med den rätt och skyldighet statsutskottet grundlagsenligt eger, bort litet mera utreda denna viktiga fråga. Hvad finna vi, att utskottet har gjort? Jo, i sista stycket på 7:de sidan i utlåtandet slösar utskottet 7, säger 7, rader på denna viktiga fråga. Utskottets betänkande har egentligen fått sin volym derigenom, att utskottets kansli-personal gjort ett utdrag ur den kongl. propositionen, äfven detta utdrag iemnar i åtskilliga punkter mycket öfrigt att önska, emedan det är ofullständigt, om man jemför det med den kongl. propositionen, men *sjelfva utskottets* möda med denna stora fråga, som rör sig om-

Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)

kring 7 millioner, med dertill framdeles följande $4\frac{3}{4}$ millioner, den har utskottet inskränkt till endast dessa 7 rader. Det finner jag verkligen för litet. Äfven i det hänseendet tyckes mig, att det varit mycket bättre om utskottet, med afseende på den korta tid, som återstår för Riksdagen att sammanvara, och med afseende på de många ärenden, som under dessa sista dagar hopat sig på oss, och med anledning af frågans outhärdliga skick och med hänsyn till dess ofantliga vikt denna fråga eger för vårt land och folk, helt enkelt föreslagit, att beslutet rörande inköpet af denna jernväg måtte uppskjutas till nästa riksdag, då regeringen, lärd af erfarenheten, måhända inkommit med denna viktiga fråga vid riksdagens början, hvarigenom Riksdagen får lämplig och nödvändig tid att sätta sig in i frågan, för att sedan blott besluta derom. Som detta icke skett och som jag för öfrigt icke vidare vill upptaga kammarens dyrbara tid, oaktadt ännu mycket vore att orda om denna sak, får jag således afgjort yrka afslag på denna fråga, förklarande derjemte, att jag icke har någonting emot ett inköp under andra vilkor och under andra förhållanden än de här föreslagna, och jag vill framför allt icke låta Riksdagen i en så stor och viktig fråga som denna i den sista timmen öfverraskas till ett beslut, som Riksdagen måhända, i fall detta beslut går i samma riktning som den kongl. propositionen, kommer att bittert ångra.

Herr Ekenman, Victor: Ehuru det torde vara temligen uppenbart, att man så mycket som möjligt bör begränsa debatten i föreliggande fråga, hafva dock under den nu förda diskussionen yttranden fäلتs och uttalanden blifvit gjorda, som kräfva något svar. Men på samma gång lär emellertid kammaren finna, att en del, och ingalunda den minsta, af hvad här redan blifvit sagdt, icke förtjenar genmäle.

Den talare, som först yttrade sig, gjorde skarpa anmärkningar deremot, att frågan så sent hade framkommit. Att den framkommit så sent, det beror på förhållanden, öfver hvilka, såsom hvar och en lätt inser, hvarken regeringen eller Riksdagen råder. För min del skulle jag vilja omvända satsen sålunda, att det är lyckligt att, då förhållandena nu synas hafva kommit till den punkt, att det afgörande ögonblicket nalkas, Riksdagen är samlad, så att Kongl. Maj:ts regering har tillfälle att med den rådgöra i frågan.

Man har sagt, att frågan vore ny. Det förvånar mig verkligen att höra ett sådant påstående af en erfaren riksdagsman. Denna fråga har nemligen tvärt om varit länge känd, och jag tror, att de representanter, som velat det, också varit i tillfälle att sätta sig in i densamma, innan den i föreliggande skick från regeringen framkommit. Jag kan således icke finna annat, än att denna anmärkning är alldeles obefogad.

Den siste talaren yttrade sig för lämpligheten att förvärfvandet af jernvägen skedde på konkursauktion. Jag vill då fästa uppmärksamheten derpå, att det föreliggande förslaget ingalunda utesluter möjligheten att på så sätt förvärva jernvägen, fast regeringen äfven i annan ordning, om så faller sig fördelaktigare, eger gå till väga.

En föregående talare ordade ganska mycket om hvad som förut

åtgjorts i denna fråga och anmärkte, att Riksdagen icke varit tillfrågad beträffande koncessionen. Detta har skett af det naturliga och enkla skälet, att koncessionen var en sak som icke tillhörde Riksdagens pröfningsrätt. Hvad åter talarens anmärkningar i öfrigt mot den föregående regeringen beträffar, så måste jag bekänna att de förvånade mig. Den, som varit med vid riksdagarne och tagit del af våra offentliga förhållanden, bör nogsamnt känna till, att i de dagar, då denna koncession var i fråga, stämningen i landet var så allmän för att en sådan koncession skulle lemnas, att det hade varit svårt för hvilken regering som helst att motsätta sig den allmänna meningen i detta hänseende. Representationen har också haft tillfälle att yttra sig i en fråga, som hade ett visst sammanhang med koncessionen, och hvad Riksdagen då yttrade och beslöt jäfvar ej den mening jag nu tagit mig friheten att anföra.

Den andre talaren i ordningen ansåg det viktigt att först få det spörsmålet afgjort, hvem som eger malmberget vid Gellivara. Denna fråga synes dock mig icke ega någon afgörande vikt. Hufvudsaken är ju att kommunikationer finnas, hvarigenom det blir möjligt att tillgodogöra sig de stora rikedomarne i malmfyndigheter vid Gellivara, Luossavara och Kirunavara. Men ingalunda ligger det en så utomordentlig vikt uppå hvem som eger dessa malmfält, då i alla fall tillgodogörandet deraf alltid åtminstone indirekt kommer landet till gagns.

Man har äfven yttrat något om att de militära skälen talade för att denna jernväg icke borde alls finnas till. Om jag också icke kan af lätt förklarliga skäl ur rent militärisk synpunkt bedöma denna sak, så förstår jag dock så mycket, att det är ett besynnerligt sätt att försvara sitt land medelst att beröfva det kommunikationer. Dessutom kan ett sådant sätt att illa behandla vissa delar af landet genom att beröfva dem fördelen af egna kommunikationer medföra, att de blifva missnöjda med en slik behandling af nationen och ej känna sig fast och allvarligt såsom en del af det gemensamma fosterlandet. Jag tror, att detta kan ur politisk synpunkt hafva en större vikt och betydelse än den militära frågan, sedd ur uteslutande strategisk synpunkt.

Slutligen gjorde den andre talaren i ordningen den anmärkningen, att utskottet fattat sig för kort. Om utskottet i detta kortfattade utlåtande hade kommit till det resultat, som den ärade talaren önskade, är jag öfvertygad att han funnit det vara höjden af vältalighet. Ty af sammanhanget med hans yttranden i öfrigt kan man lätt finna, att denna hans anmärkning icke så mycket gäller det formella som just den uppfattning af frågan, hvarpå utskottet grundat sin hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag tror, att det ligger i öppen dag för dem, som vilja inse denna sak, att stora politiska och ekonomiska skäl tala för bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit och att den kongl. propositionen sålunda är väl motiverad.

Jag yrkar bifall till densamma på sätt utskottet föreslagit.

Grefve Strömfelt: När regeringen utför en stor och nationel

*Anslag till
inköp af jern-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

*Anslag till
inköp af järn-
vägen mellan
Luleå och
norska
gränsen.
(Forts.)*

handling, när regeringen för Riksdagen framlägger ett förslag, att åt staten, på billiga vilkor, förvärfva ett företag, som måhända aldrig bort lemnas i utländings hand, och när regeringen på en sådan handling nedlägger omtanke och kraft, då bör denna regering vara värd *erkännande* och icke klander, såsom den fått af den andre talaren i ordningen uppbara. Jag ber att få för regeringen uttrycka min tack-sambet och mitt erkännande för den framlagda propositionen.

Den andre ärade talaren ordade mycket derom, att denna fråga icke var tillräckligt "utredd", när den inkom till Riksdagen och att den var "knapphändigt behandlad" både inom statsrådet af chefen för civildepartementet och af statsutskottet, men han gittade icke styrka ett enda af dessa påståenden, hvilka han helt löst lät undfalla sig. Jag vill fästa hans uppmärksamhet på, huru som det skulle för regeringen vara omöjligt att om sådan affär underhandla med egare, som befinnas i främmande länder, och på samma gång blottställa hela affären genom att vidlyftigt ingå i behandling och utredning af densamma och dess fördelar för köparen. Han klandrade vidare, såsom jag nämnde, att utskottets utlåtande var så "kort och knapphändigt". Nå ja, den som är van att skriva volymer öfver en enkel motion, han finner naturligtvis simpelt att ett utlåtande kommer i ett så litet digert skick till Riksdagen; något egentligt skäl i sak för sitt påstående har han likväl icke kunnat anföra. Han yttrade såsom motiv för afslag, att frågan "behöfde" och "kunde" uppskjutas till nästa riksdag. Jag kan icke förstå ett sådant yttrande. Om denna fråga uppskjutes till nästa riksdag, skulle man med allt skäl kunna tillvita regeringen att vara opraktisk, hvilket den, dess bättre, icke visat sig vara; då kunde lätt fatalietiden löpa ur regeringens händer.

Samme talare yttrade vidare, att ett af de starkaste skälen hos honom för *banans förvärfvande* var militära skäl. Han klandrade, att icke sådana blifvit närmare utvecklade. Jag trodde, att en f. d. militär och generalstabsofficer skulle kunna för sig sjelf reda dessa skäl och betydelsen af dem bättre eller åtminstone lika bra som om de varit af regeringen anförda. Af alla de skäl, som han anført för uppskof med denna fråga och således för ett afslag för närvarande, finner jag icke något, som kan öfvertyga mig om nödvändigheten deraf.

Han började sitt anförande med beklagande af att "hans röst" en gång förut, då denna fråga förevarit inom Riksdagen, "icke blifvit hörd". Jag hoppas innerligt, att icke heller i dag hans röst måtte varda hörd och yrkar bifall till utskottets hemställan!

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sandberg* och friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande om-röstningsnogsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 69, röstar:

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—100;

Nej—17.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 53, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder i syfte att skydda arbetare mot förlust vid inställande af arbetsföretag,

n:o 54, i anledning af väckta motioner om förmånsrätt för afgifter till presterskapet, samt

n:o 55, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående utfarts- och byvägar,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af Riksdagens andra särskilda utskotts den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet och angående anslag till en riksförsäkringsanstalt än äfven herr A. Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till konungen i fråga om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.

Herr Borg: Orsakerna hvarför jag väckt motion i denna fråga hafva varit flera. Den första är att jag blifvit utsedd till Sveriges

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter. (Forts.)

representant vid fredskongressen i London innevarande år, i följd hvaraf jag ansett mig böra göra åtminstone så mycket som att vid Riksdagen väcka förslag i en af de frågor, som just föreligga denna kongress, och har jag härvid valt den, som jag funnit vara den mest praktiska. Att jag kommit så sent med motionen förklaras deraf, att jag icke velat att den skulle företagas samtidigt med behandlingen af frågan om vårt försvarsväsen, emedan det eljest skulle kunnat miss-tänkas, att jag dermed åsyftade att i någon mån motarbete anslagen till försvarsväsendet. Det har nemligen förut händt, då frågor på detta område blifvit väckta, att de framkommit just i det ögonblick, då man förehaft behandlingen af fjerde eller femte hufvudtiteln och på denna grund betraktats såsom åsyftande att motverka försvars-anlagen. Men för min del är jag lika litet vän af en obetingad neutralitet som af ett otillfredsställande försvar. Tvärt om menar jag, att neutralitetsstraktater icke under alla omständigheter äro att anbefalla, emedan ställningen i Europa kan blifva sådan, att det skulle vara opolitiskt och oklokt för ett folk som det svenska att icke taga parti eller att vara absolut neutralt. Jag vill endast erinra om 1812 års tilldragelser, då Europas stormagter stodo emot hvarandra, och då det, enligt mitt förmenande, var Sveriges både rättighet och skyldighet att, för sin del, taga parti. Vi veta alla, hurusom Sverges ingripande den gången icke var utan betydelse.

Hvad fredssträfvandena i allmänhet angår, torde det vara klart, att hvarje förnuftig och kristligt sinnad menniska är mån om att befrämja allt, som bidrager till de fredliga tendensernas förstärkande, och att menskligheten allt mera arbetar sig fram till det mål, som heter "frid på jorden", något, som ju föresväfvat alla både religioner och bättre politiska system. Med detta mitt förslag, som jag trodde icke skulle möta något nämnvärdt motstånd, ville jag ock bereda mig sjelf den glädjen att kunna vid kongressen i London meddela, att Sverges Riksdag vore synnerligen fredligt sinnad och ville för sin del vara med om sådana åtgärder, som kunde bidraga till de fredliga tänkesättens utveckling bland nationerna.

Dessutom ber jag att få återropa ännu ett skäl till försvar för motionens framkomst, nemligen det beslut, som norska stortinget i denna fråga fattat. Såsom herrarne behagade erinra sig, beslöt norska stortinget med en majoritet af 89 röster mot 24 en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i syfte att begära skiljedomstolar. I denna stora majoritet befunno sig icke blott hvad man kallar venstern och mellanpartiet eller de moderate, utan äfven rätt många högermän. Beslutet var således ett uttryck för en ganska allmän opinion i Norge. Nu resonnerade jag så, att Sveriges regering skulle komma i en ganska besynnerlig ställning, om det ena landet i unionen anhöll om skiljedomstolar, men icke det andra. Det syntes mig så, som om det skulle vara behagligare för regeringen, om äfven från Sverges sida en sådan begäran framställdes.

Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten derpå, att denna fråga numera vunnit ett intresse såsom aldrig förr hos vår tids mest civiliserade folk. Sålunda har man i vårt broderrike Danmark, icke

blott nu utan äfven flera år förut, vid riksdagen väckt förslag om skiljedomstolar, hvilka förslag omfattats af en ganska stor del af både Folketinget och Landstinget samt äfven välvilligt upptagits å den ministeriella sidan, ehuru det politiska tillståndet i detta land under de senare åren gjort, att frågan icke kommit till ett slutligt afgörande, emedan Riksdagen innan dess hvarje gång blifvit upplöst. Vidare vill jag påpeka skiljedomstolsrörelsen i Amerika. Representanterna för de förenade staterna Guatemala, Nicaragua, San Salvador, Honduras, Bolivia, Ecuador, Haiti och Brasilien ha nyligen undertecknat den pan-amerikanska kongressens förslag att låta alla tvistefrågor mellan de amerikanska republikerna föreläggas de europeiska staterna som skiljedomstol. Till och med påfven har uttalat sig till förmån för skiljedomstolar. När helt nyligen "New-York Herald's" korrespondent besökte Leo XIII, yttrade denne huru krig utarmade folken, underbläste hat och hämnd, voro okristliga o. s. v. Då korrespondenten försäkrade påfven att förslaget om internationella skiljedomstolar, som Vatikanen understödde, vore som en nationel princip antaget i Amerika, svarade Leo: "Ja, det är den enda rätta principen". I dessa dagar har spanska senaten antagit ett af granden af Spanien Marcoartou väckt förslag om afslutande af skiljedomstraktater, sedan äfven senatens president uttalat sig för skiljedomstolar och förklarar, att han skulle söka att få dem tillämpade så vidt möjligt är.

Den 31 oktober 1888 samlades i Paris en del franska och engelska parlamentsledamöter, i syfte att, enligt erhållet uppdrag, särskildt verka för skiljedomstolar emellan Frankrike, England och Nord-Amerika. Gladstone helsade detta möte med orden: "den 31 oktober är en historisk dag".

Frågan har i Sverges riksdag tvenne gånger förevarit under de senare decennierna, nemligen 1869 och 1874, båda gångerna väckt af ledamöten i Andra Kammaren Jonas Jonasson i Gullaboås. Hans förslag gillades vid båda tillfällena af Andra Kammaren, ehuru de voro mera omfattande än det nu framställda. Förslaget 1874 innehöll "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framställa den önskan, att Kongl. Maj:t efter sig företeende omständigheter och på sätt Kongl. Maj:t må finna lämpligt, täcktes medverka till upprättande af en skiljedomstol, vare sig stadigvarande, eller sammansatt vid hvarje särskildt tillfälle, för biläggande af uppkommande tvister emellan nationerna." Såsom herrarne torde observera, var detta förslag mycket mera omfattande än det, som nu framkommit, då deri nemligen yrkades, att Sverige såsom pådrifvare skulle ställa sig i spetsen för fredsrörelsen och söka förmå de öfriga nationerna att på fredlig väg afgöra uppkommande tvister. Det var en mycket vidsträckt uppgift, och jag undrar icke så mycket öfver, att Första Kammaren icke kunde lemna sitt bifall dertill, ehuru Andra Kammaren redan gjort det med 71 röster mot 64. Förevarande förslag går blott ut på, att skiljedomstolar måtte åstadkommas mellan Sverge och sådana magter som Sverige kan komma i tvist med. Dessa anmärkingar har jag velat förutskicka, innan jag öfvergår till utskottets behandling af frågan.

Innan jag yttrar mig deröfver, ber jag likväl att få fästa upp-

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Omförande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

märksamheten å en mera ovanlig företeelse vid detta betänkande, då jag nemligen i detsamma möter hvad jag skulle kunna kalla en *tertius interveniens*, hvilken här är ingen mindre person än svenske utrikesministern. Under min riksdagsmannabana har det aldrig förr händt, att en minister på detta sätt underhulpit ett utskott med ett memorandum, hvori man finner en redogörelse för hans uppfattning af den föreliggande frågan. Jag vill dock icke i vidare mån sysselsätta mig med detta dokument; det skulle kanske vara obehagligt både för utrikesministern och kammaren, liksom äfven för mig, om jag skulle ingå i kritik af detta memorandum och närmare granska hvad det innehåller och icke innehåller, hvarför jag ber att få lemna det derhån. Men då jag gör detta, vill jag såsom en auktoritet, hvilken i mitt tycke uppväger den svenske utrikesministerns, uppställa en liten stab af statsmän och ministrar, som jag i denna fråga har på min sida. De äro visserligen icke svenskar, men bära lika betydande namn som den svenske ministern. Jag gör detta derför att, om det sålunda tillåtes mig verkställa en qvittning mellan nämnde minister och de af mig åberopade, jag kan befria kammaren från den långa kritik, som sannolikt skulle blifva en följd af ett närmare ingående på ifrågavarande memorandum. Sålunda har jag emellertid på ena sidan den svenske utrikesministern, som afgjort synes vara emot internationella skiljedomstolar, och å andra sidan personer, som afgjort förklarar sig för sådana och mer eller mindre verksamt arbetat på deras verkliggörande i andra länder. Jag nämner namnen: presidenterna Grant och Hayes, ministrarne Sherman, Clarendon, Derby, Gladstone, Drouyn de Lhuys, Jules Simon, Manzini, Ruggiero Bonghi och Castelar. De flesta af dessa hafva varit statsministrar och efterlemnad stora spår af sitt arbete just för skiljedomstolars inrättande. I fall vidare dessa utländingar icke skulle anses vara tillräckliga såsom motauktoritet, tager jag mig friheten nämna tre kongl. norska ministrar, Astrup, Arctander och Liljendahl, hvilka likaledes, under den diskussion som nyss i frågan förefallit i Norge, afgjort uttalat sig för skiljedomstolar. Af alla dessa framstående personers utlåtanden i frågan vill jag endast anföra tvenne och dertill ganska korta. Det ena fälles af den store statsmannen och framför allt en af tidevarfvets förnämsta väl-talare, Castelar, då han besvarade det telegram från Norge, hvori underrättelse lemnades om norska stortingets beslut i föreliggande fråga. "Så skall Gud", yttrade han, "uppfylla sina evangeliska löften. Vi skola utrota kriget, vi skola utrota slaveriet. Det är omöjligt att besegra själfstyrande folk, som bära inom sig frihetens och fredens idé. Framför mina helsningar till er upplysta nationalförsamling och till det sanningsälskande norska folket. Medan I votera för fredlig skiljedom, votera vi för allmän rösträtt. Er resolution har kommit i en lycklig stund". F. d. kongl. norske ministern Arctander yttrade under skiljedomsdebatten i stortinget: "Jag tänker mig möjligheten af att, om sådana uttalanden framkomma från nationalförsamlingarne i alla land, framkomma med stigande styrka och med stigande tillslutning, så kunde det väl icke vara otänkbart att det i tidens längd verkligen kunde föra oss närmare målet."

Jag begagnar här tillfället att gent emot den särdeles betonade anmärkningen att det icke finnes någon kodifiering af de regler och grundsatser, som vid internationel skiljedom borde följas, framhålla, att det visserligen icke, när en tvist yppar sig, finnes stadganden, huru hvarje sådan skall slitas, men fredsvännerna hafva icke heller i det hänseendet varit överksamma eller blinda. I det program, som är uppgjordt för den under stundande sommar tillämnade fredskongressen i London, förekommer en afdelning, som är egnad åt "arbitrage international". I denna afdelning behandlas skilnaden mellan de fall, då skiljedom och då rent legalt afgörande skulle anlitas; vidare afser man att der utreda de fall, då skiljedom icke är tillämplig, samt då medling är att föredraga framför skiljedom. Derjemte förekommer till behandling öfverenskommelser angående skiljedom och deras innehåll. Allt detta är saker som hålla på att afgöras, och hvarom man ämnar fatta beslut, och att det icke är i politiskt hänseende obetydliga personer, som sysselsätta sig med denna sak, framgår deraf att icke mindre än 120 underhusledamöter, förutom en del lordar och jarlar, tecknat sina namn under inbjudningen till ofvan berörda kongress och stå färdiga att emottaga ombud från alla världens representationer för att med dem öfverlägga om fredssaken. Vi hafva sålunda att vänta en inbjudning till denna kongress, som bland annat äfven skall söka utreda, hvilka mått och steg böra af representationerna såsom sådana vidtagas för att framkalla ett bättre samhällstillstånd. Man har naturligtvis lika litet i dessa fredskongresser som i diplomatien något ofelbart medel att förekomma krig. Något sådant har jag ej i min motion åsyftat, ej heller lärer någon förnuftig människa föreställa sig, att sådant är möjligt förr än efter en längre framskriden utveckling af de humana idéerna; och allra minst nu, då Europa utgör ett läger af 6 millioner soldater, lära några fredliga opinanter tro sig vara i stånd att omintetgöra de mäktiga anledningar till våldsamma sammandrabbningar, som här föreligga. Men det måtte väl vara hvarje människas pligt att i sin mån söka bidra till ett bättre sakernas tillstånd. Man må icke säga, såsom jag äfven sett anföras, att det är de stora folken, som böra gå i spetsen för denna rörelse, icke de små; ty, mine herrar, är det alltid de store, som gått i spetsen för mensklighetens utveckling? När kristendomen förnyades genom den stora reformationen, skedde det ju genom sträfvanden, som först uppkommo och utvecklades inom stater, som i politiskt hänseende hade föga att betyda. Äfven annars har mensklighetens utveckling ofta befrämjats genom de små folken. Sträfvanden att höja och förena hafva ej sällan haft en ringa, oansenlig början, men sedan vuxit i omfattning och inflytande, till dess de blifvit så mäktiga att de kullstörtat stora världsen, som varit fiendtliga deremot. Så t. ex. bereddes undergång åt det mäktiga romerska riket genom de i början så ringa, föraktade och förbisedda kristianerna; hela världen måste dock till slut böja sig för kristendomens idé. Och hvad är kristendomen annat än fredsidén? Talas icke i våra skolor och predikas icke i våra kyrkor om "frid på jorden"? Är det icke då inkonseqvent att sätta sig emot fredssträfvanden, då i stället hvar och en i sin stad bör göra, hvad han kan, för att de enskilda sta-

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Omförande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

terna emellan framkalla sådana känslor af allmänt broderskap, som i första rummet fordra, att man icke slår i hjel hvarandra därför att man har olika åsigtter o. s. v.

Jag kommer nu till utskottets betänkande och kan med afseende derpå vara temligen kort. Till min stora ledsnad har jag deri förgäfvats sökt efter ett enda skäl. Visserligen anföres, att uppgifterna, som lemnats till stöd för den föreslagna skrifvelsen, icke äro fullt exakta. Exempelvis skulle icke stortinget, såsom jag uppgifvit, oförändradt hafva antagit den formuleringen af det föreslagna beslutet att "lösning af *alla* tvistigheter som kunde uppstå med främmande magter" skulle ske genom skiljedom, utan ordet *alla* hade uteslutits. Här har utskottet onekligen hittat ett korn, men jag hade verkligen sjelf hittat det förut, ehuru jag funnit det vara så obetydligt, att jag icke en gång tog upp det. Det behöfdes så mycket mindre, som det är fullkomligt likgiltigt, om i en skrifvelse som denna ordet *alla* är ut-satt eller uteslutet, ty huruvida en tvist komme att afgöras genom skiljedom eller icke skulle ju dock ytterst bero på dem, som hade att tillämpa skiljedomstraktaten. Detta är det enda qvasiskäl, som jag upptäckt i utskottets betänkande; som hinder för förslagets antagande hade det emellertid varit ofantligt lätt undanröjdt; utskottet hade endast behöft att, liksom stortinget, borttaga ordet "*alla*", och om man ser på Andra Kammarens tillfälliga utskotts betänkande, har detta utskott riktigt nog begagnat sig af den anvisning som norska stortinget gifvit, ty i dess förslag står "uppkommande tvister", icke "*alla* uppkommande tvister".

Utskottet yttrar vidare — och det skulle vara ett skäl — att, då jag i min motion uppgifvit, att mer än 50 krig i vårt århundrade genom skiljedomstolar blifvit förhindrade, så kan detta mitt påstående visserligen icke med bevis vederläggas, men "torde dock grundas på en missuppfattning, då de flesta af de nämnda 50 tvisterna, hvilka bilagts genom skiljedom, uppenbarligen icke skulle hafva ledt till krigiska förvecklingar". Jag frågar det ärade utskottet, om en sådan motbevisning, vid närmare besinnande, kan ega något värde ens för utskottet sjelft? När jag sagt, att öfver 50 tvister blifvit genom skiljedom bilagda, svarar utskottet, att det kan visserligen icke med visshet vederläggas. Vill utskottet dermed säga, att jag icke anfört tillräckliga bevis för mitt påstående, får jag anmärka, att om jag också icke bevisat, att många tvister blifvit uppgjorda genom skiljedomar, orsaken är den, att flera af dessa afgörelser äro så allmänt kända, att jag ansett det obehöfligt att deråt ega någon uppmärksamhet.

För öfrigt får jag tacka utskottet för erkännandet, att skiljedomstolar äro *värdefulla*, då utskottet yttrar:

"Så värdefull än skiljedomsinstitutionen redan är och huru mycket den framdeles må kunna än vidare utvecklas för slitande på fredlig väg af vissa internationella tvister, så torde" etc.

Jag har dock aldrig öfverskattat skiljedomstolars betydelse; jag har blott hänvisat till enkla fakta och till den allmänna opinionen om dem just inom politiska kretsar. Jag har ock visat, att en *stor* stat, Nordamerika, och en *liten* stat, Norge, genom sina representa-

tioner afgjort förklarar sig för skiljedomstolar. Det är således icke endast enskilde riksdagsmän, utan tvenne länders representationer, som uttalar sig för befrämjande af dessa domstolar.

Än mindre har jag sagt, att de skulle kunna medföra "ett säkert skyddsmedel mot krig". Det finnes icke ringaste anledning att draga en sådan slutsats af hvad jag i min motion yttrat. Det framgår också af hvad jag förut anfört, att man icke får så betrakta skiljedomstolar.

Vidare säger utskottet: "Ett försök af en liten stat såsom Sverige att bland andra stater uppträda som banérförare för skiljedomsidén, hvilken flere stormagter förklarar sig ur stånd att hastigt främja, skulle" etc. Jag har dock aldrig påstått, att Sverige borde uppträda såsom banérförare, men flera stater hafva ju redan gjort det, och efter mitt förmenande borde man följa *detta* banér.

"Det skulle ställa landet i egendomlig dager", säger utskottet. Jag förmodar, att med de skäl, som utskottet anfört, utskottet snarare kommer att stå i egendomlig dager.

Slutligen säger utskottet, att vi efter tre fjerdedels sekels oafbruten fred icke mägtat ställa vårt försvarsväsen i nöjaktigt skick. Skulle det vara ett skäl att icke acceptera skiljedomstolsidén? Enligt min åsigt borde det väl vara tvärt om. Med ett otillfredsställande försvarsväsen borde vi väl vara ännu mera måna om att få skiljedomstolar, emedan vi äro mera blottställda.

Jag ber om ursäkt, att jag så länge upptagit kammarens tid och anhåller blott till slut att få qvittera det omdöme, som utskottet varit nog vänligt att fälla om min motion, eller att den framkommit "i välment syfte"; jag får säga, att äfven jag tror, att utskottets motivering och förslag i sin helhet hafva ett "välment syfte", och dermed är min skuld till utskottet betald och qvitterad.

Mig återstår nu icke annat än att uttala den vissa förhoppning, att Första Kammaren skall visa sina fredliga tänkesätt och sin benägenhet att slå in på en bana, som jordens störste tänkare och statsmän funnit vara den rätta och böra följas. I den öfvertygelsen ber jag att få yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till min motion med den ändring, att ordet "alla" uteslutes.

Herr Berg: Herr grefve och talman, mine herrar! Ehuru utskottet, så vidt det kunnat, gjort full rättvisa åt den ärade motionärens förslag och erkänt både dess välmenande syfte och dess betydelse för fredens bevarande inom ett visst område, har han likväl icke varit dermed nöjd, utan sökt gendriva utskottets skäl. Jag ber därför att i korthet få bemöta, hvad han derom yttrat, och i främsta rummet anmärka, att hans excellens utrikesministern, som haft godheten lemna utskottet en promemoria i frågan, icke uttalat någon egen åsigt i denna sak, utan allenast lemnat en historik öfver frågans utveckling och ståndpunkt.

Motionären har påstått, att senare tiders fredsströmningar äro nya bevis på vår humanitet, som haft ett ofantligt inflytande på fredslugnet och på undvikandet af krigiska förvecklingar i vårt århundrade. Men det historiska faktum är att ända från historiens början till våra dagar har

Omafgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

denna idé om mäkling och skiljedom varit högt uppburen och aktad bland alla folk, men, såsom vi också känna, likväl icke kunnat på något sätt förändra verlden och menniskanaturen eller förhindra, att man slutligen måste vädja till vapnen. Det är således hvarken den ena eller den andra, som i detta utskottsbetänkande yttrat sig, som är att anklaga för underskattande af eller fiendtlighet mot skiljedoms-idén, ty det ligger i sakens natur, att dess bärvidd är ringa, och det är detta som utskottet velat framhålla och haft stora skäl att göra, ty ehuru den siste talaren vid slutet af sitt anförande verkligen erkände, att han icke trodde, att *alla* tvister nationer emellan skulle kunna genom skiljedom afgöras, har han dock i sin motion — och något annat har icke utskottet haft att behandla — förklarar, att *alla* tvister skulle på sådant sätt kunna afgöras — och detta är en stor öfverdrift.

Han har äfven gjort sig skyldig till en osann uppgift, då han sagt, att Norges storting beslutat ingå till regeringen med en liknande adress. Utskottet trodde naturligtvis att det var på god tro, som en sådan vilsedande uppgift lemnats; men den siste talaren upplyste, att han ansåg den omständigheten vara af så ringa betydelse, att han icke ansåg nödigt att meddela rättelse i detta afseende. Det är emellertid en mycket vigtig sak, ty om man föreslår, att *alla* tvister nationer emellan kunna afgöras genom skiljedom, begär man en orimlighet. Stryker man deremot ordet "*alla*" och begär att tvister skola lösas genom skiljedom, gör man sig förfallen till en tvetydighet och till en meningslös opinionsyttring. Sådant betydelse har detta ordet *alla*, och väl förtjenar det således, att utskottet anför det såsom ett skäl mot motionen. Det är äfven därför som utskottet ansett sig böra påpeka, att i motionen är denna idé och detta medel öfverskattadt, samt att det för de små folken är en verklig fara att somna in i hoppet och tron på den eviga freden. Det är nemligen så nu, som det har varit i uråldriga tider, att den, som älskar freden och vill bevara den, skall bereda sig på kriget. Jag hyser stor aktning för detta välmenta förslag och dess förslagsställare och jag har såsom utskottsordförande försökt uttala sympatier för detsamma, men å andra sidan kommer man dock icke långt med endast papper och tal, och för visso skulle enligt min uppfattning den ärade motionären visa ännu större kärlek till freden, om han ett annat år, då han troligen återkommer till detta fridsämne, vill i stället komma med motion till några pansarskepp och artilleriregementen eller dylikt af mera effektiv verkan än den platoniska kärlek, som han här uttalat, och jag vågar då utlofva, att så väl utskottet som kammaren skola säkerligen kraftigare understödja honom än i dag. Den, som vill predika fred och vinna proselyter i Europa, bör icke börja med de små folken. Det påminner om lammets bemödanden att stifta fred mellan sig och vargen. Vill han vara en fredsvän ex professo, så bör han resa till Paris och Berlin och der göra propaganda. Då skulle må hända ett och annat kunna vinnas för den stora saken.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan ber blott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björnstjerna: Jag erkänner till fullo den fromma tanke, som ligger till grund för motionen, och om man möjligen derigenom skulle kunna vinna, hvad motionären tänkt sig, nemligen allmän fred på jorden, skulle han säkerligen vara förtjent af en ärestod. Men jag har icke kunnat underlåta att taga till orda för att påpeka, att verkligan ganska stora faror kunna vara förenade med en sådan framställning. Jag skall bedja att i det afseendet få uppläsa en del af det anförande, som jag hade i Andra Kammaren år 1874 med anledning af den motion, af Jonas Jonasson i Gullaboås i samma syfte hvilken nyss här omnämndes.

Omafgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Jag ansåg mig då i min dåvarande embetsställning böra besvara den.

“Här har blifvit åberopadt, att så väl i England som Italien representationerna antagit förslag, hvilka, om icke alldeles lika detta, dock gått i samma syfte. Det är sant, att i engelska underhuset ett förslag af ett något likartadt innehåll blifvit antaget, oaktadt Englands främste minister satte sig mot detsamma, såsom fullkomligt opraktiskt. Antagandet skedde dock med ringa majoritet och intresset för förslaget var så obetydligt, att endast tre eller fyra talare yttrade sig deröfver, och föga mer än en fjerdedel af husets 700 ledamöter var tillstädes vid ärendets behandling.

Jag har dessa senare dagar sökt erhålla upplysning, huruvida Englands eller Italiens regering ansett sig föranlåtna att på grund af representationens beslut i detta ämne vidtaga någon den ringaste åtgärd. Jag har emellertid icke kommit i erfarenhet af något sådant. Förmodligen hafva dessa länders utrikesministrar, i likhet med mig, ansett det vara mindre angenämt att komma fram till de europeiska magterna med ett förslag, som skulle leda till intet annat än att förklaras höra till de fromma önskingarnes antal. Utskottet stöder sina förhoppningar förnämligast derpå, att en tvist mellan Amerikas förenta stater och England blifvit sliten genom dom af en bemedlingskommission, hvilken sammanträdde i Genève. Denna tvist var emellertid hufvudsakligast af juridisk natur. Frågan gälde, huruvida England uppfyllt alla sina enligt folkrätten en neutral magt åliggande pligter för att hindra ett i England bygdt fartyg, som sedermera blef kapare hos amerikanska sydstaterna, från att utlöpa. Englands kronjurister svarade ja på denna fråga, under det man i Amerika var af motsatt åsigt. För att få slut på tvisten bildades en skiljedomstol af fem personer, bland hvilka de båda tvistande parterna samt kejsaren i Brasilien, konungen i Italien och Schweiziska republikens president utsågo hvardera en; det var öfverenskommet, att, i fall någon af de nämnda främmande magterna undandragit sig att välja ledamot i skiljedomstolen, man skulle vändt sig till konungen af Sverige och Norge med begäran, att han måtte fylla den obesatta platsen. Domstolen afgjorde tvisten till Englands nackdel. Man byggde då förhoppningar, att detta verkligan skulle vara början till en ny æra, och att framdeles, i tvister stater emellan, man skulle vädja till en dylik skiljedomstol. Men den magt, som fått domen till sin fördel, eller

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Förenade staterna, tog snart alla dem, som hyst sådana förhoppningar, ur denna illusion. Redan följande året kommo Förenade staterna i tvist med en europeisk stat, söndersliten af inre oroligheter. Tvisten var af mindre betydelse; den rörde ett fartyg, som under amerikansk flagga blifvit uppfångadt vid kusten af Cuba, men lika fullt nekade de Förenade staterna på det bestämdaste att låta tvisten slitas af en skiljedomstol.

Jag lemnar derhän, huruvida det verkligen vore önskvärdt för oss, att en skiljedomstol af ifrågavarande slag, om än bestående af Europas ypperste jurister, blefve tillsatt. Om t. ex. Sverige skulle råka ut för samma äfventyr, som drabbat England, att under ett krig mellan två främmande magter t. ex. i Göteborg under enskild persons namn byggdes ett fartyg, som sedan komme ut och blefve kapare hos en af de krigförande magterna, och det sedan icke kunde bevisas, att Sveriges regering gjort allt möjligt för att undersöka, huruvida detta fartyg varit ämnadt till kapare, eller eljest fullgjort allting, som neutraliteten fordrade, då kunde hända, att den magt, som funne sig förfördelad, vände sig direkt till skiljedomstolen och utverkade ett åläggande för oss att betala en skadeersättningsräkning kanske å 50 till 60 millioner riksdaler. Hade svenska regeringen tagit första steget för tillsättande af domstolen, kunde väl icke vi neka att acceptera en sådan räkning, men jag kan just undra, om i ett dylikt fall den ärade motionären skulle berömma sig af att hafva först väckt motion i detta syfte.

Det har nyss blifvit nämndt, att man verkligen en gång tyckts vara på väg att få en utgångspunkt för att afgöra tvister mellan Europas nationer utan att genast vädja till kriget. Vid pariserkongressen, då orientaliska kriget afslöts, intogs i fredstraktatens åttonde punkt den förklaring, att de i kongressen deltagande magter, hvilka voro Europas fem dåvarande stormagter, jemte Sardinien och Turkiet, förbundo sig en hvar att i alla tvister rörande Turkiet icke gripa till vapen förr än frågan blifvit hänskjuten till de öfriga magternas arbitration. Englands främste fullmäktige föreslog då å sin regerings vägnar, att man till alla europeiska nationer, så väl de vid kongressen representerade, som de der icke representerade, skulle utfärda en uppmaning att göra den nyssnämnda, för vissa särskilda frågor träffade öfverenskommelsen till allmän regel, att nemligen aldrig i första hand vädja till vapnen utan till en vänskaplig magts skiljedom. Förslaget biträddes enhälligt af kongressen, men icke hafva krigen derigenom kunnat förekommas. När kriget mellan Tyskland och Frankrike bröt ut, blef nämnda beslut, som intagits i ett pariserfredstraktaten bifogadt protokoll, åberopadt af de neutrala stormagterna, hvilka uppmanade Tyskland och Frankrike att underkasta sig andra magters bemedling. Franska rogeringen antog ett ögonblick detta förslag, men deraf väcktes stort missnöje inom landet, der man var öfvertygad, att Frankrikes rustningar voro färdiga, men icke Tysklands. I Berlin deremot svarade man: att, såsom frågan stod och sedan Frankrikes krigsförklaring redan var framlemnad, kunde underhandlingar ej längre leda till något resultat.“

Deraf torde följa, att till och med en så högtidlig öfverenskommelse som den å pariserkongressen icke har kunnat leda till något praktiskt resultat. Ännu mycket mindre skulle det utan tvifvel kunna verka något godt, ifall svenska Riksdagen nu beslutade något sådant. Jag har visserligen icke gjort mig underrättad om hvad för åtgärd regeringen i så fall skulle vidtaga, men jag misstänker, att vår regering skulle handla på samma sätt, som engelska och italienska regeringarne handlade, enligt hvad jag nyss uppläste sedan deras parlament fattat liknande beslut — och följaktligen göra ingenting. Jag anser hela motionen mycket välmenande, men till intet gagnande, och därför får jag tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Om afgörande genom skiljedomstol af tvister mellan Sverige och främmande magter.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Borg*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen med den ändring, att ordet "alla" uteslötes.

Sedermera gjorde herr greffen och talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Borg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den i ämnet väckta motionen med den ändring, att ordet "alla" uteslutes.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58;

Nej—4.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 70, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om framställda förslag angående ersättning åt byggmästaren C. H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bohnstedt* under åtta dagar från den 14 i denna månad.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,⁵² e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 12 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets memorial:

n:o 71, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket äfvensom i ämnet väckta motioner; och

n:o 72, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt affidne f. d. generaldirektören M. Huss' enka Christina Maria Charlotta Huss, född Bergenstråhle; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 8 framställda förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare äfvensom i ämnet väcka motioner.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att enligt en med herr talmannen i Andra Kammaren träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden onsdagen den 14 i denna månad, så vida voteringspropositioner för sådana omröstningar dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Kammaren åtskildes kl. 7,¹⁰ e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmälades och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i grufvestadgan i fråga om dispositionsrätten öfver mineralfyndigheter å viss kronojord m. m.; och

n:o 14, i anledning af väckt förslag om utsträckning till samtliga lappområden i riket af gällande förbud emot införsel af spirituosa i lappmarkerna.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 64, till Konungen angående tullbevillningen.

Föredrogos statsutskottets nedannämnda under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 70, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om framställda förslag angående ersättning åt byggmästaren C. H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 71, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket äfvensom i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

N:o 72, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt affidne f. d. generaldirektören M. Huss' enka Christina Maria Charlotta Huss, född Bergenstråhle.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 8 framställda förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare äfvensom i ämnet väckta motioner, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 14 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollen för den 7 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

särskilda utskottets för behandling af förslag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna memorial n:o 4, i anledning af dels återremisser, dels kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de af utskottet i dess memorial n:o 3 framställda förslag till sammanjemkning af kamrarnes olika beslut rörande vissa punkter af utskottets utlåtande n:o 1; och

Första Kammarans tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i fråga om inskränkning af skyldigheten att förrätta syner å indelta arméns torp.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Billing* under åtta dagar från den 16, friherre *Leijonhufvud*, *Broder Abraham*, under sex dagar från den 17 och herr *von Baumgarten* under sex dagar från och med den 18, allt innevarande månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 50, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

n:o 51, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 52, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel;

n:o 61, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 62, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor; samt

n:o 63, angående fortsättning af statens jernvägsbyggnader.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875;

n:o 66, angående ändrade bestämmelser rörande ekonomisk besigtning å kronojord;

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen och till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 68, angående ändring i gällande stadganden om fängelsestraffs verkställande;

n:o 69, angående förmånsrätt för arbetares fordran å ogulden arbetslön; samt

n:o 70, med förslag till förklaring af 17 kap. 6 § handelsbalken angående företrädesrätt till betalning för tionde.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 70 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning men med afslag å herr Carlsons i ämnet väckta motion, i hvad den skiljer sig från samma framställning, till ersättning åt byggmästaren C. H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala å extra stat för år 1891 beviljar ett anslag af 50,000 kronor, att å riksstatens åttonde hufvudtitel uppföras, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Riksdagen afslagit så väl Kongl. Maj:ts förevarande framställning som den i ämnet väckta motionen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—82;

Nej—30.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 284, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 73 ja och 130 nej, samt att båda kamrarnes

sammanräknnde röster befunnits utgöra 155 ja och 160 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 72 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att herr S. Wieselgrens samt herrar L. O. Larssons och P. O. Hörnfeldts i ämnet väckta motioner på det sätt bifallas, att framlidne generaldirektören M. Huss' enka, fru Christina Maria Charlotta Huss, född Bergensträhle, förklarar berättigad att å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor, att utgå från och med den 1 maj innevarande år, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, hafva så väl statsutskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna af Riksdagen afslagits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—80;

Nej—33.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 285, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 82 ja och 122 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 162 ja och 155 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af sammansatta stats- och lagutskottet i dess memorial n:o 6 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen beslutar, att provinsialläkare, som ingår på ny stat eller hädanefter utnämnes, skall, jemte de löneförmaner, som i öfrigt honom tillkomma, erhålla hyresersättning af statsmedel efter 750 kronor om året, dock att på Kongl. Maj:ts pröfning

må bero, om och i hvad mån sådan ersättning skall tillkomma provinsialläkare i distrikt, der bostad, tillkommen på grund af donation, finnes, äfvensom, för bestridande af den härför erforderliga utgiften å ordinarie stat å åttonde hufvudtiteln för år 1891 uppför ett förslagsanslag högst 103,500 kronor, röstar

Ja;

Den, den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att provinsialläkare, som ingår på ny stat eller hädanefter utnämnes, skall, jemte de löneförmåner, som i öfrigt honom tillkomma, erhålla hyresersättning af statsmedel efter 500 kronor om året, dock att på Kongl. Maj:ts pröfning må bero, om och i hvad mån sådan ersättning skall tillkomma provinsialläkare i distrikt, der bostad, tillkommen på grund af donation, finnes, äfvensom, för bestridande af den härför erforderliga utgiften, å ordinarie stat å åttonde hufvudtiteln för år 1891 uppfört ett förslagsanslag högst 69,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—86;

Nej—25.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsänt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 286, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 100 ja och 104 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 186 ja och 129 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran första kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 13.

Vid föredragning af första kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt förslag om utsträckning till samtliga lappområden i riket af gällande förbud emot införsel af spirituosa i lappmarkerna, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Herr *Helander* och friherre *Leijonhufvud, Sten*, erhöilo på begäran ledighet från riksdagsgörömalen, den förre under fyra dagar från och med den 21 samt den senare under tio dagar från och med den 18 innevarande månad.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,15 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmäldes och bordlades:

sammansatta stats-, banko- och lagutskottets memorial n:o 7, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 8, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli;

Riksdagens andra särskilda utskotts memorial n:o 5, angående aflöning åt dess tjenstemän och vaktbetjente; samt

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheten att bereda tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 71, till Konungen, i anledning

af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyade förordningar angående Sveriges allmänna hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

Upplästes och godkändes sammansatta stats-, banko- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 72, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

Upplästes och godkändes Riksdagens andra särskilda utskotts förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet; och

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till en riksförsäkringsanstalt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Riksdagens första särskilda utskotts under gårdagen bordlagda memorial n:o 4 och första kammarrens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades grefve *Barnekow* under sju dagar från och med den 16 i denna månad.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,36 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.